Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 8 ЯНВАРЬ, 1987 ШУ. ★ № 4 (7351). ★ Мах 3 кеп.

ПЯТИЛЕТКА ШИН ШЕРА ПЛАН—ОКТЯБРА 70 ШУ ДУЗАШ!

КПСС ЦК Политбюро

6 январе хиннача заседание КПСС ЦК Политбюро хьежар КПСС XXVII съезда установкашка хьежжа лакхерен юкъера специальнии образовании эргаьккха тоае езаш хиларца ювзаенна йолча предложенешка.

Дийцача документаш тIа белгалдаьд лакхера образовани йола специалисташ кийчбелгеи халкъа боахаме царех пайда эцилгеи дикагIа лакхдара де дезагIулакхаш. Цунца дувзаденна дешар хьехара, кхетам балара процесс овлангара эргаяккха, фундаментальни Iилмашн профессиональни знанеши карaерзаяра, йоагIаш йолча предприятешца, объединенешцеи организацешцеи цхьана къахьегара кIийлен тIа шерра профиль йола специалисташ кийчбарга довла лерхI. Школаси халкъа боахама доакъошеи вIашн гIулакхаш леладара керда организационно - экономически механизм хьае лерхI, материальни производства отраслей чотагIа царга дIадоaар цхьадолча даькъе метта а оттадаь договорегIа цхьан хIамана лаьрхIа кадраш кийчъяреи юхакийчъяреи кIийле а йолаш.

Политбюрос белгалдаьккхар хургболча специалисташта дешар хьехареи кхетам балареи эффективность чIоагIъяра хоадам беш дола хьал Iилма - педагогически Iилмай кадраш хьахаржар, дIа-са ниисъяри цар квалификаци лакхъяри тоадарах хургхилар. Из да вузовски образованел тIехьагIара лоархIаме лагIа хиларах таррa аспирантура болх эргабаккхар. Керттерча вузийн Iилма учрежденейн кIийлен тIа вIаштIехьйоаккхаргъя докторантура. Iилма - педагогически болхлой аттестаце керда порядок юкъейоалае, вузашка преподавательски болх бара халкъа боахама боккхий специалисташи керттера Iилманхойи юкъеозара дола кхы а дикагIа хьалаш хьаде лерхI.

Къоастадаьд Iилма - технически прогресс сихъеча, керда техника карaерзаяь специалисташ кийчбелга тоадеча вузовски Iилма лоархIам чIоагIбара наькъаш. Вузашка, эгтара хьалха университеташка, фундаментальни тохкамаш делга хьалха латтаргдолаш лакхде, опытно - конструкторскии экспериментальнии балхаш кхозза-диазза дукхагIа хилийта, цу кIийлен тIа Iилма разработкаех бухсоццаш хьахиннарий масштабаш лакхъе а уж юкъейоалаяра ханаш лоацъе а лерхI.

Лакхерча школа болхлой, аспирантийн студентийн вахара материальнии бытовойн хьалаш дIахо йодача хана тоадара гIулакхаш оттадеш да.

Лакхерча школа болх эргабаккхарца дувзаденна документаш керттерча даькъе мога а даь, Политбюрос йоагI-йоагIача организацешта тIадиллар цар тIа дIахо болх бе, дIахо йодача хана специалисташ кийчбара планировани тоаергйолаш, вузовски Iилма технически Iалащдара боарам, цу лоархIамеча гIулакха юкъе министерствашa, ведомствашa, объединенешеи предприятешеи дакъа лоацилга лакхдергдолаш.

Политбюрос йийца а йиийцар, чIоагI а йир СЭВ членаш долча мехкий коммунистическии болхлойи партей кулгалхой Москве балха вIашагIкхийттача йийца предложенеш кхоачалъяра хьакъехьарча гIулакхий программа.

Новкъоста Н. И. Рыжкова ВНР Министрий Совета председателца Д. Лазарца хиннача переговорий итогашка а хьежа, Политбюрос белгалдаьккхар советско-венгерски цхьана къахьегара эффективность лакхъяро, кIоаргъяьча специализацеи производственни а Iилма - технически а кооперацеи кердача, прогрессивни формай вай ханара дикал хилийтаро Советски Союзи Венгерски Халкъа Республикеи социально - экономически дегIаухилга сихдара декхараш толаме кхоачашдара новкъостал де дезаш хилар.

КПСС ЦК Политбюро заседане дийцар экономически вахара, идеологически балха, хIаьта иштта дунен халкъашта юкъера кхоккам мелбара, дерригача мехкашта юкъе цхьатарра бокъонаш йолаш цхьана къахьегилгеи вIаши пайдане дола гIулакхаши дегIадоаладара тIаберзабаьча арахьарча политика балха кхы цхьадола дешаш а.

Пхе шера декхар — диъ шера

Толаме чакхдаьккхар тха совхоза хьайбаш леладераша карарча пятилетка хьалхара шу. ХIара кхоабача Iаттагара дукха хIама ца эшаш 2950 килограмм шура яьккхар, план 1881 килограмм йолаш. Из я лурчогIа яьккхачул 260 килограмм дукхагIа.

Цу гIулакхо карагIдалийтар керда шу хьатIакхоачаш пачхаьхьалкхенна 570 тонн шура йохка е шера планал 70 тонн дукхагIа. ТIехкхоачашйир дулх дIадалара шера план а.

Рузкъа хьакхоллар саг ва. Из кхета а деш, хьайбаш леладерий балхацара безам совбаккхара къаьстта теркам тIабахийтар оаха карара пятилетка йолалушше.

Шурий ферма Ачалкхе юрта йистте я тха. Цига болх бераш дукхагIча даькъе республика кхыча районашкара тIабаьхка нах ба. Масала, ГачаевгIар бIарчча дезал ба. царна чубаха цIенош, дахча, кIор, шоай доалахьарча хьайбашта доакъар, ялат делар.

Хьайбаш леладераш раьза а хинна болх коллективни подрядагIа вIаштIехьбаьккхар, царна юкъе яхь йоаржайир, хIара бетта итогаш а еш, толашагIа бараш премешца белгал а боахаш.

Уж гIулакхаш даьчул тIехьагIа, лакхбелар наьха бехктокхам. Цунца цхьана тIакхийтар хьайбай маша а.

Цхьа доярка йисанзар ферме шура яккхара план тIехкхоачаш ца еш. ХIаьта тха толашагIа йолча дояркас Гачиева Амината хIара кхоабача Iаттагара 4560 килограмм яьккхар. Цул дукха тIехьайисанзар Исратова Макка. ХIара Iаттагара 3300 килограммага кхоачаш шура яьккхар Г. Юсуповас, Б. Хутиевас, Г. Албаковас. Уж толамаш даха царна новкъостал дир скотника Гачаев Гайтука. Дулх тIакхетийтара планаш хадданза тIехкхоачашъеш, унахцIена долаш леладу Iаьсий Гачаева Амината йишас — Аьсета.

Цу дезала къаьстта а раьза да тхо. Шоай дараштa санна доал ду хьайбашта Амината, Аьсета, Гайтука.

Производствана интенсификаци е езаш хилар дIадех хIанзарча хано. Кхачан программа кхоачашъеча из доахана Iул тоаделга. Цудухьа укх шера оаха доаладергда цIеча фух дола шинараш.

Бакъдар аьлча, уж нийдеш дукха ахча дIадода. Из бахьан долаш тIакхет дулх, шура яккхарга дIадодар. Иштта из ца хилийтара тхоай доахах хьахиннача Iасилгех шинараш хьал а кхедеш, царца доахана Iул тоадергдолаш да тхо дIахо йодача хана.

Дукха ха йоаццаш совхоза хьайбаш леладерий собрани хилар. Цига оаха декхар тIайийцар пачхаьхьалкхенна дулх, шура дIаялара карарча пятилетка план диъ шерай хьалхарча шин шера яр Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузаши кхоачашъе.

М. ЧЕРГИЗОВ,
Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза керттера зоотехник.

Керда мулаш доахаргда

Вай республикерча промышленни предприятешта юкъе эггара хьалхарчарца госприемкагIа ший болх дIаболабаьчарех я ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода коллектив. ДIадаха шу чакхдоалача тIехьарча дийнахьа цу системагIа чакхъяьлар, заводе арахецачаерригача продукцех цаIи ахи процент яр. Денгара денга из продукци дукхагIа хулийташ дIацоладаьд ер керда шу а.

Шерра социалистически яхь йоаржаяьча предприяте машинашъераша шоай таронехи кхоачамехи бизза пайда ийбеш, башха-дикача производственни хьокхамашца чакхдаьккхар пятилетка хьалхара шу. Пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар маьхалъяьккхар цхьа миллиони 29 эзари сом мах бола тайп-тайпара продукци. ХIаьта заданел совгIа арахийцар ийс бIаь эзар гаргга сома маьха товараш продукции 382 эзар сом мах бола нормативно - цIена продукции.

Керда техникеи дикагIйола технологии юкъе а ихувлаш балха ханахи производственни мощностехи хьаькъалца пайда ийбарах къахьегама овсарле лакхъяра шера план 3,3 процент тIехкхоачашйир. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах кходир эзараш сомаш. Потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд завода коллективо.

ХЬИНАРЕГIА КЪАХЬЕГАРГДА

1987 ШЕРА КАРАБУЛАКСКИ ХИМИЧЕСКИ РЕАГЕНТИЙ ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВО ТIАЙИЙЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

ШийтталагIча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяра Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дузача цIейна сийленца наькъадахара Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра парте баьча тIахьехама хьинарече къахьегарца жоп а луш, завода болхлоша ханал хьалха кхоачашйир дерригача технико-экономически хьокхамий дIадахача шера пачхаьалкхен план.

Парте XXVII съезда решенеш йизза кхоачашъяра шоай ерригa таронаш оарцагIъяьхача химически реагентий завода болхлоша инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха укх тайпара социалистически декхараш тIайийцад 1987 шера:

— продукци маьхалъяккхара шера план 30 декабре кхоачаш а еш заданел совгIа 36 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци маьхалъяккха;

— шера планал совгIа 33 эзар сома маьха валови продукци арахеца, цу даькъе заданел совгIа 130 тонн тайп-тайпара химически реагенташ хьае;

— Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга планал совгIа 120 тонн химически реагенташ арахеца, йоагIачул дукхагIа 30 эзар сома маьха товарни продукци арахеца;

— заданел совгIа продукци маьхалъяккхарах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах, кхом барeи хьурмат дареи режим чIоагIъярах планал совгIа 20 эзар сом пачхаьалкхенна пайда бе;

— ер шу чакхдоалача хана заводе арахеца продукци соахка арахийцачул 12,8 процент дукхагIа хилийта;

— хьаеча продукцега дIадодар оттабаьча боарамал лохдарах 23 эзар сом кходе;

— къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 0,3 процент лакхъе;

— шера кхое 45 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 135 тонн доагор, 370 гигакалори йIовхала энерги, 60 тонн бийдал;

— кийч а яь, производствана юкъеяхьа шера пачхаьалкхенна 5 эзар сом пайда бергбола рационализаторски предложенеш яла;

— керттерча профессех вола керда 20 болхло кийчве, 35 болхлочун квалификаци лакхъе.

— хьаеча продукце дикал лакх а еш, потребителашта поставкаш яьча продукцена цхьаккха тайпа рекламаци ца хилийта;

— лакха культура йола коллектив яха сийлен цIи цхьан участкана хьожаяйта;

— «коммунистически къахьегама коллектив» яха сийлен цIи цхьан участкана ялийта.

Социалистически декхараш дийца а дийца, тIайийцад завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собрание.

ДИКА МЕХАНИЗАТОР

Ткъо шу совгIа ха я Бичиев Татречун Къурейша «Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча отделене механизатор волаш къахьега.

ЦхьоалагIча класса тракторист волча Къурейша цхьа ди дIадахийтац ший балха норма 160 — 170 процент кхоачаш ца еш. Йоккха балха опыт карасрзаяь механизатор ше хиларга хьежжа цхьаккха а тайпара бехкбоаккхилга йоацаш дика чакхдоаккх цо шийна тIадилла гIуллакх.

— Лаьтташ оахача, ялатеи доакъареи культураш дIаюча, культиваци йоаккхача, минеральни удобренеш оккача, гербицидаш деттача, ялат чуэцача, доакъар кийчдеча эггара хьинарегIа къахьегача механизаторех цаI ва Бичиев, — йоах цох доккхал деш волча совхоза парткома секретара Мислауров Увайса.

Даьтта хьекхаш, мелъенна оатхалаши агрегаташи чIоагIъеш, кхы тIа эшараш деш ший ханнахьа трактора технически обслуживани ца еш цхьа моттиг нийсъялийтаяц Къурейша. Цудухьа массе хана болх беш а хул цун болата «говр».

Иштта цо из дика леларах Бичиева вIаштIехьдоал дизельни доагор кIезигагIа доагаде. ДIадахача шера итт дийнахьа болх баьб цо кходаьча доагора чотагIа.

Наьсар - Кертерча юрта бахача наха сий деш болхло ва Бичиев. Цар шоай юрта Совета депутаталла хержав хьалхалатта механизатор.

СУРТА ТIА: Бичиев Къурейш.

С. АЛИХАНОВА сурт.

Болх эргабаккхара наькъаш лаха

Машинаш - интенсивни хьаярца мара толаме чакхйоаккхалургъяц парте экономически стратеги. Iилма-технически прогресса темпай хоадам беш дола из дакъа эргалонашта хьалха латт. Цох лаьца дийцар — машинаши прибораши еча болхлой профсоюза III съезда делегаташа. 5 январе Москве болх чакхбаьккхар цо.

Даь даьнначун итогий партийни хьисапе боагIаш бола мах а беш, къамаьлаш даьраша белгалдаьккхар экономика керттера отраслеш дегIайоалаяра никъ дукхагIча даькъе чакхбоалаш, боахам лелабара эффективни методаш тIагIертта чIоагIлуш, къахьегама овсарле лакхъяра таронаш лохаш хилар.

Толамаш-м, бакъда, даьхад. ХIаьта а халкъа боахама машинаши прибораши эшара лакхденна хьашташ кхоачашдац цар. Новкъа а хеташ дийцар съезда делегаташа планови дисциплина лелаеча, договорни декхараш кхоачашдеча, станокийн оборудованеи технически боарама дикал а лакхъеча, материальни ресурсай кхом беча долча цIенхашттарча кхоачамбоацарех. Дуккхача предприятешка холуш дика хувцамаш хиннадац болх берий къахьегамеи бытеи хьалашка.

ХIанзарча хано дIадехараш теркал а деш, машинаши прибораши еча отраслей болх эргабаккхара наькъаш къоастадир съездо.

Съезда балха юкъе дакъа лоацаш хилар СССР цхьайолча министерствайи ведомствайи кулгалхой, КПСС ЦК бехктокхаме болхлой.

Хержай профсоюза Центральни комитета керда состав, ревизионни комисси, СССР профсоюзий XVII съезде бохийта делегаташ.

Хиннача пленуме профсоюза ЦК председателалла юха а хержар А. Я. Рыбаков.

(ТАСС).

Шу чакхдаьннад. Мишта кхоачашдаьд декхараш?

ДОШИ ГIУЛАКХАШИ ЦАI ХИЛЧА

КПСС XXVII съезда Резолюце тIа аьннад: «Партийни, советски, боахама органий, берригача коммунистий, дерригача халкъа эггара хьалхарча аргIан декхар да парте хIанзара аграрни политика тIатеIIа чакхъяккхар, СССР Кхачан программа кхоачашъяр».

Из декхар кхоачашдара, шурен дулхи дукхагIа даккхара, хьайбай боахам дегIабоалабара фу деш ба Назрановски района «Экажевский» совхоза хьайбаш леладераш?

Укх тIеххьарча хана совхоза кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша фермай болх тоабара, доакъара база чIоагIъяра, болхлоша хьинаре къахьегаргдола хьалаш хилийтара дукха хIама даьд.

Механизаци юкъе а йоалаеш, цехови хьисапе доахан леладара эша корпусаш, бешкарташ, доакъар кийчду цехаш хьалъяьй.

Дояркаша, скотникаша, кхыча болхлоша салаIа а делкъийна хIама даа а моттигаш вIаштIехьъяьхай. Къаьстта безаме кийчъяьй № 2 йолча фермера цIе уголок. Цига хьайийллай ларек.

ХIара дийнахьа итогаш ю фермашка деча балхий. Социалистически яхье хьинаре къахьегача дояркий, скотникий, Iаьсий леладерий цIераш тIа а йолаш «Молнияш» йоахк цIеча уголокашка хьалтеха. Эггара дикагIа болх бераш морально а материально а белгалбоах.

Боккха теркам тIабахийтаб мел эша доакъар хилийтара. Цу гIулакха дикка шердаьд люцерна, рейграс, кхы тайпа дукхеи хьаьнеи доакъар луш йола баьцаш тIайола кхаш. Доакъара а ялата а культураш хьалкхеелга тIадиллад коллективни подрядагIа къахьегаш йолча звеньяшта, мехотрядашта. Царна кулгалде оттабаьб йоккха опыт йола механизатораш: Къахьегама ЦIеча Байракха орден енна Гайтов Татархан, Точиев Муса, Баркинхоев Висингири, Нальгиев Осман, кхыбараш.

ЧIоагIа йокъал латташ ахка хиннадале а, интенсивни технологи юкъейоалаярах органическии минеральнии удобренеех, гербицидех ма боаггIара пайда эцарах низ дIакхаьчаб ялата а доакъара а дIайийна культураш дикка хьалкхее. Цудухьа, Евлоев Баматгире кулгалдеча мехотряда аьттув баьннаб планагIа хила йоагIачул дукха дукхагIа йоли силоси кийчъе. ХIаьта механизатораша Iалашдаь доакъар дика да.

Культураш хьалкхееча а доакъар Iалашдеча а белгалбаьннаб Гайтов Татархани Точиев Мусаи. мехотрядай болхлой ЕвлоевгIар Хьамзати, Бахьаудини, Ювсапи, Ювнаси. Гайтов ТIахIир, Шанхоев Iалихан, Точиев Бекхан. Баркинхоев Тухан, Костоев Йоакъап. Арапиев Салман; Бацаев Бекхан, кхыбараш.

Механизатораша иштта къахьегарах хьайбаш леладерий а низ дIакхаьчаб пачхаьалкхенга шурен дулхи дохкара шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера планаш толаме кхоачашъе. 1985 шера ехкачунца нийсйича дIадахача шера цар дIаенна шура 40 тонн дукхагIа я, хIаьта дулх — 12 тонн, 1986 шера хIара кхоабача Iаттагара 2400 килограмм совгIа шура яьккхай дояркаша. ЛурчогIа яьккхачунца нийсйича из 400 килограмм дукхагIа я.

Из толам боаккхача хьинаре дакъа лаьцар дояркаша Точиева Малинас, Дарсигова Фатимас, Алиева Умакулсама, Терхоева Зулайс, кхыбараша; скотникаша Сулейманов Руслана, Магомадов Ахьмада, Костоев Мустафас.

Иштта, Точиева Мадинас хIара ше хьожача Iаттагара 5 эзар килограмм шура яьккхай. ХIанз дукха ха йоаццаш Грозне хиннача пхи эзар килограмм шура йоаккхарий учредительни собрани еча дакъа лоацаш а яр хьалхалатта доярка, Инъ эзар килограммага дIакхаьчай Алиева Умалкулсум. Шоай планаш дикка тIехкхоачашъяьй вокх дояркаша а.

Толамаш доахаш къахьег Iаьсий леладеча Бекова Марема, Лорсанова Тамаре. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 500 — 550 грамм дозал IотIадеттадолийт цар шоаш кхоабача Iаьсашта, планагIа кхета доагIар 3500 грамм долаш. 87 Iаса леладу Марема, хIаьта Тамаре — 103.

Хьалха дIаихача шерашка дулха лаьрхIа совхозо дIачутийна хьайбаш 250 — 270 килограмм мара хилацар. ДIадахача шера дIаденнараш юкъера лаьрхIача хIаране дозал 365 килограмм йолаш хиннад. ХIаьта декабрь бетта 82 сыргIа дIаеннай хIаране дозал 421 килограмм долаш. Из толам баьккхаб дезалий подрядагIа къахьегача Альтемиров Салангире звенос. Даьца болх беш ба цIеннана Iабидати воI Iумари.

— ХIанз кхоабаш 110 сыргIа я, — йоах совхоза керттерча зоотехника Аушев Абукара. — Февраль бетта дулха дIачулургъя оаха уж, хIаране дозал 420 килограмм а долаш. Ишта дорста а даь, дикача кондицегIа долча цхьан бежанах 1500 — 1600 сом лу пачхаьалкхено совхоза. Боахама экономикана пайдане гIулакх да цу тайпара хьайбаш кхабар. ЦхьайтталагIча пятилетка цхьадолча шерашка хьайбай боахамо 150 — 200 эзар сом совхоза зе деш хиннадале, цу тайпара хIама нийсденнадац 1986 шера.

Детташ долча доахана а дулха кхоабача сыргIашта а цехашка кийч а деш дехк доакъар. № 1 йолча ферме болх беш я концентратех кхы тайпа хIамаш а етташ, коача худар кийчдер. Дийнахьа 8 — 9 тонн лу цо. ХIаьта № 2 йолча фермерча цехе доакъар кийчду силос, ча, свеклаш, концентраташ, кхы тайпа микрохIамаш вIашагIа а эеш. БархI сахьата болх бича 25 тонн чаме доакъар лу цо. Из юхе хIама ца юташ дIадуъ хьайбаша.

Цу шинна а цехага ца социйташ болх байт Нальгиев Висангире кулгалдеча звеноцарча механизатораша Торшхоев Iумара, Нальгиев Микаила, Точиев Даланбика.

Хьайбаша ма молла барда а кхухь Бесланера. Из кхухьаш ба трактористаш Албогачиев Iийса, Хидриев Руслан, Битяев Таймураз.

Зооветеринарни специалисташ хьож лазараш а деттадолийташ, хьайбаш тIера ца дувлийтара, ханнахьа доаханна искусственни осеменени яра де дезачунга. Керттерча зоотехника яхачох, дIадахача шера хIара бIаь Iатта тIехьара 86 Iаса хьакъоастадаьд. планагIа хила доагIараш 85 долаш. Цу тайпара толам духхьашха баькхаб цига.

Шоашта карагIдаьнначох кхоачамбе дагабац совхоза специалисташ, дояркаш, скотникаш. Пятилетка шоллагIча шера хIара кхоабача Iаттагара 2500 — 2700 килограмм шура яккха, дулха дIачулу хIара бежан 400 килограмм а кхы дукхагIа а дозал долаш хилийта, бIаь Iатта тIехьара 87 — 88 Iаса хьакъоастаде лерхIаш ба совхозе.

Шоашта дагалаттар цун болхлоша толаме кхоачашдергхиларах теша лов.

С. СУРХОЕВ.

НАЬХА ЙОАКХО ЯР — КЕРТТЕРДАР

«КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа социально-экономически дегIаахар сихдеча халкъа депутатий Советий лоархIам дIахо лакхбаран бехктокхам чIоагIбараи де дезарех» яхача КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета соцамо тоъал шеръяьй халкъа депутатий Советий полномочеш, цар бехктокхам айбаьб.

Советий керттерча гIулакхех да общества хьалхашка латта декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар, наьха хьашташ кхоачашдара йолча ерригача таронех пайда эцар. Цунца дувзаденна моттигера Советаш эггара хьалха декхарийла я шоай территоре тIарча предприятешкеи организацешкеи пайда ца эцаш юса резерваш гучаяхара, уж юкъейоалаяра, халкъа эшача товарий дикал лакхъяра бахача наха деча гIулакхий боарам лакхбара эша мероприятеш чакхъяха. Цу балха юкъеоза еза цар проектно-конструкторски Iилма-тохкама организацеш, лакхара дешара заведенеш.

ХIаьта из ма хулла сихагIа де дезилга хьалхадоаккхаш да вай республике товараш хьадарен бахача наха бытовойи кхыдолеи гIулакхаш дарен даькъе этта хьал. Къайле яц, Нохч-ГIалгIай республико, цхьайолча предприятейн объединенейн кулгалхой сакхетам лоха хиларах, халкъа депутатий Советаша доагтIача тайпара царгара болх хьа ца бехарах, халкъа эшача товарех 25 процент мара арахецац. Уж а дикал лоха йолаши ассортимент шера йоацаши хул.

Новкъадале, а вай хьалашка хьаде хала а чоалхане доацача а товарашца ше Iалашъяц Нохч - ГIалгIайчено. Ераш да уж товараш: полиэтиленах, дахчах, металлех, тхах хьаяь хIамаш, сувенираш, берий ловзоргаш, и кх. дI.

ДIаяхача иттлагIчен цхьайтталагIчен пятилеткашка республике хьалъяьяц халкъа эша товараш хьаду цхьаь цаI цех, е лийрхIараш 10 йоллаше. Ераш да уж хьаелла езаш хинна адресаш: «Красный молот», СССР 50 шу дизара цIерагIа химически, «Трансмаш», «Пищемаш» заводаш, кхыяраш. Iалаьмате кIезига арахец халкъа эша товараш «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез», «Промавтоматика» объединенеша, «Мединструмент» заводо, вIалла арахецац — Грозэнерго РЭЦ, Карабулакерча химреагентий, электроремонтни, биохимически заводаша, вторчермета управлене.

ХIаьта продукце дикалах дувцаш хилча цIенхаштта бехк банкха йиш я моттигерча промышленноста предприятех, Грозненски кога гIирс хьабеча фабриках, Госагропрома дулха, шурий, кхачан отраслех, кхычарех. Заводской марка, района, города къахьегама сий бахьан къовсам лоаттабац укхаза, брак яьраш бехктокхаме озац, товарий дикал лакхъяра уйла яц.

Шоана гучча бесса, моттигерча Советашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдар чоалхане хинна ца Iеш, Iалаьмате эшаш а да. Товараш хьадара резерваш гучаяхарал, царех бизза пайда эцар вIаштIехьдаккхарал, продукце дикал лакхъярал лоархIамегIа кхы фу хургда? ХIаьта 1987 шера 1-ча январе денз цхьайолча предприятешка госприемка юкъейоалаяьлга дицде йиш яц. Цо никъ бехкаргба стандарта дIадехача бесса йоацача продукцена, брака.

Кхы а цхьа доккха декхар оттадаьд моттигерча Советашта хьалхашка. Из тIадерзадаьд вай предприятеша механизацен автоматизацен средстваех, прогрессивни оборудованех, аппаратурах, приборех кооперативно цхьана пайда эцара, юкъара вычислительни центраши лабораторно - экспериментальни центраши хьаяра. ХIаьта из Iалаьмате эшаш долга хьахьокха духхьал ер масал тоъаргда: республика промышленни предприятешка кулг-кара деча балхий дакъа 30 процент да, моттигерча промышленноста предприятешка 40,9 процент.

Цхьайолча отраслашка во латт сменни балха формага далар. Автотранспорте цун процент 1,1 я, автодорожни боахаме — 1,14 процент, юрта боахаме — 1 процент, и. кх. дI. ХIаьта хьазцаргъя вай республикера вычислительни центраш — уж 24 я. Цхьабакъда, царех дукхагIчар шоаш бала йиш йолчох ах а пайда бац. Шоана гучча бесса къоастаданза дешаш, лаханза резерваш цу даькъе кIезига яц.

ДукхагIа къахьега деза моттигерча Советаша Iалам лорадара гIирсаши установкаши, нах баха фусамаш, торговле, общественни кхачан, бытовой гIулакх дара предприятеш, санатореш, поликлиникаш, больницаш, деша даха йоацача берий учрежденеш, культура цIенош, стадионаш, соцкульбыта кхыйола объекташ хьалъяра, коммунальни боахама йолча средствай кооперировани а еш. Ховш ма дий цу хьокхамегIа вай республика мехка кхыйолча регионашта тоъал тIехьайнсалга. СалаIара базаш хьалъяра кIезига пайда эц вай Iалама гонзех, чуIе фусамаш хьалъяр эсала латт.

Моттигерча Советий юстара латта йиш яц материалашта доагора. ЙIовхален электрический энергена кхоми хьурмати дара, Iалама а кхыйолча а ресурсех, вторични бийдалах комплексно пайда эцара. Новкъадале а, цхьаболчар харцахьа кхетаду кхом бара дешаш. Царна хет, йIовхала кхомбар — пийшк дIайоаяр, энергена кхомбар — цхьан юкъа лампочка, прибораш дIайоаяр да аьнна. Кхом бе беза технологи дикалгахьа хувцарца, цун модернизаци ярца, къахьегама процесс эргаьккха тоаярца, кхыча дешашца аьлча, кIезигагIа бийдал, материалаш, энерги дIа а йохийташ. дукхагIа, продукци арахецарца.

ХIанз дукха а кулгалхой раьза бац доагор-смазочни материалий фондаш кIезигъяра. Цунца дувзаденна дукха а бахьанаш кхувл цар: бийдал хьая чот яц, материалаши продукции дIаяхьа таро яц, кхыдараш. Цу ханна, транспорт лелаеча лостам бе магац цу кулгалхошта. Укхаза нийслу водителаша шоай гIулакха рейсаш еш а, транспорто бийсаш мичахьа йоахи из мичахьа лели ца ховш а. Цу «гIулакхашта-м» корадоагIа доагор а смазочни материалаш а. Дукхача предприятешка къовсам лоаттабац совлен бийдали рузкъен доадарца. ХIаьта цу даькъе лостам бича, йолаш йолча резервех продукци арахецар 15—20 процент лакхде таро хургъя. ХIаьта малагIа пайда эц вай вторични бийдалах? Из-м вай паччахьелкхен ресурсий Iалаьмате боккха хьаст ма бий ХIанзарчоа хала да тишача аьшка гувнаш ца латта предприяте, колхоза, совхоза ков лаха.

Боккха болх бе безаргба моттигерча Советаша бахача наха тайп-тайпара гIулакхаш деш, цу юкъе спортивни, туристически, кхыйолча клубий чотах дараш а долаш. Хьалхашка латта декхар да хIара нах бахача юрта, предприяте кIезигагIа яле цаI бытовой гIулакхаш дара комплексни пункт хьеллар, къахьегамхой хьашташ ма хулла дикагIа кхоачашдар.

— Ала йиш яц лакхе дийна декхараш мара моттигерча Советаша кхы де дезаш хIама дац, аьнна. Цхьабакъда, тахан парте съездо, пленумаша вай ерригa уйла социально - экономически дегIаахар сихдара тIаерзаяьча хана, цул лоархIамегIа кхы гIулакх дац. Из кхетаде деза хIара депутато, хIара исполкомо.

Укх тIеххьарча хана Советий балха хиннача хувцамаша тешам болийт уж шоай декхарех лоархIаерг хиларах.

А. ИВАНОВ,
НГIАССР Министрий Совета председатела заместитель.

Дикача нахах

ГОВЗАНЧА

Дукха профессеш я «Малгобекский» совхозе къахьегача Энгиноев Iали Мажитовича: электромонтера, электросварщика, плотника, каменщика, шофера, комбайнера, тракториста. ХIаьта цо царех хержар тIеххьара яр а. Ткъаь итт шу совгIа ха я цо трактора тIа болх бу.

— Кхыбола болх хIана харжанзар Iа? — шийга хаьттача: — Юрта вахачоа лоархIамегIа малагIа професси я? — хаттар дир Iали Мажитовича, вела а венна. — Механизатор ва, — ше шийна жоп делар.

Ший тайпара да цу трактора истори а. Цунгара мел доагIар хьа ма даьккхадий, аьнна лурчогIа списани е кийчъяьяр из. ШоллагIча бригадана юхе гIолла тIехьвоалаш, Iалийна бIаргаяйра из. Цунга хьежачул тIехьагIа, Энгиноева кхетадир кIезиг-дукха тоайича кхы а дукхача шерашка цо гIулакх дергдолга.

Цу дийнахье а керттерча инженерагара из тоае пурам даьккхар. Ший МТЗ-52 марках яр кхычоа дIаелар.

— Сенна деза хьона из? Запасной оатхалаш а совхозе мел къе я ховш ма вий хьо. Ха йоаергъя-кх Iа из тоаеш, хIаьта цул тIехьагIа гIулакх хургдий а хац, — яхаш цецбувлар цхьабараш. Иштта шийга аьлча велалора:

— ТIехьагIа ховргда вайна.

Ши кIира даьлча трактор меттаоттайир цо. Цул тIехьагIа карьере жагIа тIаботташ болх бир, тIаккха фермера кхо арадоаккхаш, доакъар кийчдеш, иштта кхы дIахо. ХIаьта дика машина я из, тIайохкхаш йола цхьацца механизмаш хувца мара ца езаш, тайп-тайпара дукха балхаш де йиш я цу тIа.

Iалена карагIдувлачо цецбоахар новкъостий. ХIаьта ховш болчар, из опыт, говзал я, аьле оалар. Опыт а ше-шийца янзар. Ялхайтта шу даьнна из, болх бе волавелар Павлодарски областерча цхьан совхозе. Цига чакхъяьхар трактариста-машиниста курсаш. ХIаьта а цу сахьате трактор яланзар цунна, духхьашха прицепщикалла къахьийгар.

Казахстане эри даьда лаьтташ карадерзадаьча шера духхьашха тракторa тIа хайра из. Цу хана енна медаль, дукха грамоташ, дипломаш, мах бола совгIаташ да цунга.

Эзараш гектараш лаьтта аьхад цо, дукха ялат чуийцад, трактор а комбайн а лелае дукха кагий нах Iомабаьб цу юкъа. ХIаьта шийна хьалхашка оттадаьр кхоачаш ца деш моттиг а нийсъялийтаяц. 1967 шера «За доблестный труд» яха медаль еннай Iалена, 1976 шера Къахьегама Сийлен III-ча степена орден, хIаьта соахка — Халкъий ДоттагIлен орден.

— Доккхеи бехктокхамеи декхараш оттадаьд КПСС XXVII съездо, цул тIехьагIа хиннача Пленумаша мехка юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка, — йоах Энгиноев Iали Межидовича. — Советски сага вахар тоадара, Даьхен экономически низ чIоагIбара тIадерзадаь уж кхоачашдар, хIаране декхар да. Цу гIулакха юстара латта бокъо яц цхьанне а. ХIаьта балха тIа эргалонаш е хIаравар шийгара дIаволавала веза. Цхьабакъда, тха — къаьнарча, опыт йолча къахьегамхой декхар кхы а доккхагIа да. Къонабараш тхоашка хьежилга а ховш, царна масал тела а уж хьаьнала къахьега Iомабе а дезаш да тхо...

С. ТЕМИРХАНОВ,
«Малгобекский» совхоза инженер.

Парте XXVII съезда сийна шерра яьржа хиннача социалистически яхье СКТБ ПГ (Промыслови геофизика специализированни конструкторски технологически бюро) бригадашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Шимуйлович Юзев Самойлович керте латтача комплексни бригада коллективо. Цудухьа «КПСС XXVII съезда цIерагIа йола бригада» яхаш я из коллектив.

Ше керте латтача коллектива къахьегами болхлошта юкъера социалистически яхьи кхетамца цо вIаштIехьаккхарах даим яхье хьалха латташ хьайоагIа цун коллектив. ШийтталагIча пятилетка хьалхарча шера план кхоачашъярах предприятерча бригадашта юкъе эггара хьалхарчарца рапорт делар цу коллективо. ХIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачаш а еш шоаш кийчъю продукци тIехдика мара хилийтац радиоаппаратура регулировщикаша.

Цу предприятерча комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе яьржача яхье хадданза хьалха латташ я электроприборашта ремонт яра йола йиъалагIча разряда слесарь Самсонова Марина.

СУРТАШ ТIА: слесарь М. Самсонован комплексни бригада бригадир Ю. Шмуйловичи.

С. АЛИХАНОВА сурт.

ІИЛМАИ ТЕХНИКАИ ДОАЗОНАШ

ВОДОРОД — КХОАНЕН ДОАГОР

Сийлахь - воккхача эрсий Iилманхочо - химика Менделеев Дмитре цкъа аьннад: «Мехкдаьтта доагадар — каьхата ахча чутехкаш пишк хьалсегар санна хIама да». Сов чIоагIа аьннадале а, нийса аьнна да из. Доагора когаметта цIена водород леладича, боккха мах бола углеводородни бийдал дукха дукхагIа пайда болаш дIаяхийта йиш я.

50 шера чакхдоалача хана аз, академика А. М. Люлькас, тха Iилман сотрудникий группас даьча тохкамаша хьахьекхар традиционни дола углеводородни доагораш шоай ха яьккха даьналга а уж водородаца хувца дезилга а. Водородни доагоро авиационни ракетни техника дегIайоалаеча, космосе шерра никъ буллача сихха дIахьалхашкахьа даха аьттув лургба. ТIеххьарча шерашка гучадаьлар водород экономически цIена доагор долга. Цо транспорта кхыдолча тайпай эффективность лакхъергйолга, городашта йIовхали бытовой хьашташта электроэнергии луча пайдане хургдолга, цох Iаьржача металлурге, химически промышленноста кхыйолча отраслашка боккха пайда баргболга.

Тахан дунен тIа энерги дIа-хьа телара даькъе шерагIа яьржай электрически ток, из экономически дуккха а дезагIа да водород дIа-хьа телачул. Из доацаш энерги дIа-хьа телаш йола электричество доккха, духхьал цунца шийца мара доаца айп долаш я. Боккхача боараме аккумулировани яра эффективни методашта ка луш яц электричество. Водорода лоархIаме белгало я из резервуарашка хьагулъе йиш хилар, иштта из хьагулъе йиш я лаьттан кIалхарча естественни ченашка. Цхьабола Iилманхой энерге аккумулировани ярга хьожаш, дIаболалу механически, электрически, йIовхала, химически энергегара иштта водородах пайда эцара таронга а хьож уж. Энергетикий даннеша яхачох, йоккхача регионашка ден-бус, шера ханашка хьежжа энерги эшаш хилар шозза хувцалу. ХIаьтта тепловойи атомнии электростанций низ хьахьокхар энерги эггара дукхагIа эшаш йолча хана цар дечунга хьежжа лоархI. Цагахьа санна энерги кIезигагIа эшача хана из аккумулировать де, е ший ханнахьа энерги дIа-хьа кхухьа водород хьаду низ бола станцеш хьае вIаштIехьдаьлча, тепловойи атомнии электростанцеш шозза кIезигъе е цар низ из миссел лаьгIбе таро хургъяр.

Урален мехка Центрен районаш энергеца Iалашъяра тахан боккха лоархIам болаш я СибарегIен доагора-энергетически ресурсаш. Цига мехкдаьтта доаккхача хана цунна йолча газех пайда эцаро аьттув лургба 15 миллион тонн моторни доагораш хьаде а уж хIанз йолаш йолча мехкдаьтта линешка гIолла дIадахьийта а, из 30 боккхача атомни реактора низа нийса да. Иштта тохкамаш деш да кIорах моторни доагораш дахара наькъаш а. Дукха чоалханегIа хургдац лаьттагIара хьадоахача тайп-тайпарча углеводородни доагорех, царца кIора а болаш, водород даккха. Цхьабакъда, из гIулакх доагтIача тайпара дегIаденадац е Малхбузен Европе а, е США а, е вай мехка а, цу проблемах йола Iилма - технически юхьиг вайцига йолаш яле а.

Тахан ерригача цун источникий энергех электрически ток хьаю. Цо хьахьокх водорода хIанз а бизза мах баь боацилга. ХIаьта цо дIадех эшачул дукхагIа тепловойи атомнии электростанцеш хьалъяр, совлен энерги хьаяр, экологически нийсхо толхаяр. Оаха а кхыча мехкашка а яьча расчеташа хьахьокх водородах пайда эцар йоккха напряжени йолча электропередачашка гIолла энерги дIа-хьа яларал 10—15-зза дарегIа долга. Водородни транспорт — «эггара дикагIа а пайданегIа а йола проводник».

ХIаьта ерригача континенташта хIанз а шортта йолаш я лаьттагIара хьадоаккхача углеводородни доагора ресурсаш, цу юкъе кIора а болаш, уж йIаьххача хана водород даккхара пайдане а хургъяр. Йоккхий таронаш хьаелл водородо эггара йоккхагIйолча кердаювлача энерге источниках — Малхах пайда эцара. Боккъалдар аьлча, из дича мара кIалхаръяргъяц адамле Лаьтта йIовхал оттарахи цун климат хувцаяларахи. Цул совгIа эггара цIенагIйола энерге источник а я из. Маьлха радиацех, миха, форда талгIей и. кх. дI. энергех пайда эцара таронаш хьаеллалу. Иштта йолаш я низбола космически станцеш хьаяра проекташ, полупроводникови а кхыча тайпай а маьлха батарейй новкъосталца энерги яккхар духьа. Цхьабакъда, хIанзалца цу гIулакхашта боагтIача тайпара теркам тIабахийтабац. Цудухьа царех дукхагIчарна тохкамаш даьдац, адамлен исторе термоядерний атомнии энерге источникаш санна боккха лоархIам болаш уж хилар тарлуше.

Водород — эггара яйгIа йолча газех цаI, из гонахьарча фел 14-зза яйгIа я, хIаьта тIаьда водород 13-зза дайгIа да авиационни доагорел. Цу ханна водорода цхьан килограммаца кхозза дукхагIа энерги я, бензина дикагIдолча сорташца йолчул. Цхьабакъда, тIаьда водород хьахул чIоагIа лоха температура — 253 градус Цельсия йолаш. Цудухьа тIаьда водород чудола бак сихха йIоахлургъя, хIаьта водород ше Iи а хинна урагIа гIоргда. Из ца хилийтара бака пенаш лаьрххIача дукха а тIоанаш долча изоляцеца дIакъовл, цун механизм шелал юхаетта дуккха экранаш долча термоса тара я. Вайна гучча бесса, водорода энергетически таронех пайда эца атта дац, деце а, из де йиш я, из де а деза. Цу тайпара дукха тIоанаш дола йIовхала изоляци хьаяьй дуккхача мехкашка. Цох шерра пайда эц авиационнии ракетнии технике нийца ца Iеш, промышленносте а юрта боахаме а.

Водород авиационни доагорел дайгIа хилар бахьан долаш, водородни бакаш а бокхагIа боарам болаш хила еза. Самолеташ тIа водородни доагор даим санна, ткъамашка а доацаш, фюзеляжа корпуса чу леладе мегаргда. ТIаьда водород доагадеш хилча, гиперзвучни пассажирски самолеташ хьаюлургъя (цар скорость 10.000—12.000 километр сахьата), кIезигагIа скорость йолча самолетий гIетта лелара таронаш тоъал шер а ергъя. Гиперзвучни пассажирски самолеташ, шоай аргIагIа шиъ е цхьа лагIа долча космически аппаратaш хьаяра кIийле а хинна дIаотта мег, хIаьта цар адамленна космически аренашка бода шерра никъ хьабелла а тарлу.

Пассажирски авиаце Iалаьмате дукха углеводородни доагор доаду (ерригача автомобильни парко миссел), чIоагIа бIехъю атмосфера. Iилма-технически даькъе из хIанзле а кийча я водородни доагорга яла. Цхьабакъда, новкъа дале а, цу тайпара доагор эшшача тайпара дукха дац. Iилма-технически болхлошен конструкторащен водород даккхара экономически хьокхамех конкуренци е йиш йола метод хьакхеллаяц.

Йоккхача городий атмосфера сихха тоаяра боккха лоархIам болаш да автомобильни транспорт водородни доагорга яккхар. Цу тIа болх беча ГАЗ-652 яхача советски двигатела стендови тохкамаш дар дунен чу эггара хьалха Новосибирске 1968 шера хиннад. Цар хьахьекхад, двигатело болх цIенагIа белга, водород дикагIа доагилга, КПД лакхлулга.

1977 шера вай мехка дIадоладир ЗМЗ-24Д яхача двигатела стендови тохкамаш, цул тIехьагIа цу тайпара двигатель тIаоттабаьча РАФ-2103 яхача автомобила наькъашкара тохкамаш чакхдаьхар. Цу автомобила борта тIа тIаьда водород дIанийсдара юххьанца пайда ийцар промышленноста хьашташта арахецача сосудех. Цхьабакъда, цар габариташ сов йоккха хилар бахьан долаш, уж лаьрххIа кийчъяьча бакаца хийцар. Тохкамаша хьахьекхар, керттерча доагорах 5 — 10 процент водород дIатехача двигатело ерригача режимашка болх цIенагIа белга, араеттача газий токсичность сихха лохлулга, двигатела КПД лакхлулга, доагора экономи яр 40 процентага дIакхоачалга.

Лоацца аьлча, автомобильни транспорт водородах пайда эца йиш йолаш я, цхьабакъда, цу тайпара доагор эшачунга хьежача кIезига да. Цудухьа, водород хьадара эшаш йолча тайп-тайпарча энерге источникий технологически процессашта тохкамаш дар сихде деза, къаьстта теркам тIабахийта беза экологически цIенача энерге источникашта.

Сево юхатетт тахан водородни доагорах пайда эцилга, фу де деза цу энергоноситело вай халкъа боахаме шерагIа моттиг дIалоацаргйолаш? Эггара хьалха из дезагIа да, кхыдолча лаьттагIа хьадоахача доагорел. Цхьабакъда, водород хьадарах дIадодар лохдала мегаш да, хIаьта лаьттагIа хьадоаккхача доагорах пайда эцар иштта дувзаденна да лаьрххIа оборудовани хьаярца. Юххера а, йолаш я психологически духьале а. ЛоархIаме да, водород доагора меттa леладар нийса дац аьнна хета уйла дIаяккхар. Цунца дувзаденна дагадохийта лов, автомобилаш хьае йолаенначa хана, цхьаболча специалисташа машина бензина бак эккхар чIоагIа хила йиш йола хIама лаьрхIалга, цу тайпарча машинашта хьалха бе байракх а йоаллаш саг лела веза яьхалга. Тахан из хьахезача велале безам отт. Цу тайпара хIама дац-те водородни доагор эккхара тIера да яхаш хIанз дувца къамаьлаш. Дуккхача мехкий Iилманхоша даьча тохкамаша хьахьекхад, водородни доагор газал, бензинал, фетагенал кIезигагIа кхераме долга.

В. СТРУМИНСКИЙ,
СССР АН академик, Ленински СССР Пачхьалкхени премей лауреат.

(АПН).

Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех

ТЕССА ДИТА ГIУЛАКХ

Нохч - ГIалгIайчене эггара йоккхагIчарех цаI я Сунженски район. Укхаза вах 60 эзар совгIа саг, итт юртсовет, кхойтта юрт я цига. Дика дегIабена юртабоахам а промышленность а я. Районе я 10 колхоз, 2 совхоз, «Западная» яха коатIара оалхазараш леладу фабрика, 15 промышленни предприяти, транспорта а гIишлошъяра а ялх-ялх организаци я.

Иззал дукха боахамаш апредприятеш а цига яле а, наха болх бе моттигаш тоъаш яц. Цудухьа уж къахьегама ресурсаш общественни пайдане болча балха юкъеозара лаьрхIа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето тIаийцаб «Болх бе ха а таро а йола нах общественни пайдане болча къахьегама юкъеоза» яха соцам. Сунженски районе из мишта кхоачашбу?

1 октябрь тIакхоачаш районе бахаш болча нахах 5 эзар саг цхьаннахьа къахьегаш вацар. Царех 2,5 эзар совгIа бараш республика арахьа балха ух. Тахан а тIехьа районерча колхозашта, совхозашта, кхыча предприятешта, организацешта эшаш 1,3 эзар болхло ва. Йолаш йолча къахьегама ресурсех дикагIа пайда эца аьнна райисполкома тIайийца решени а, вIашагIъелла комисси а я. Царна юкъе ба партийни а советски а органий, комсомольски а профсоюзни а организацей вилалаш, боахамий, учрежденей кулгалхой, кхыбола нах.

— ВIашагIъелла комисси а, цун членаш хIара юрта тIачIоагIбаь а ба шун. Йолчул совгIа наха болх бе моттигаш хилийта, аьнна, оттаяь планаш а я. Цу планах укх шера 446 балха моттиг Iалашъе езаш дар шо. Цу даькъе даьр фуд? — хетт аз районни комиссе председателга, райисполкома председатела заместителга, райплана председателга Г. Я. Левашовга.

— Укх пятилетке оаха шеръергъя, — йоах цо, — минеральни хий доаккха Серноводски завод. Карабулакски газобетонни заводе хьалъергйолаш а болх бе йолайолийтаргйолаш а я керда установка. Химреагентий заводе болх бе йолайолийтаргйолаш я керда очередь, производственни мощностех болх бергболаш ЖБИ а я. Грозерча швейно-производственни объединенес шеръергйолаш я Мужичера ший филиал. ХIанз болчул шозза дукхагIа нах хургба цига болх беш. Из тайпа филиал хьаелларгъя Галашка. Алхасте хургъя цIекий тоаю а кхакхашта дербат ду а цех. Быта ЦIагIа спортивни барзкъаш ду цех хургъя, боамбех юврIаш ду цех ергъя Галашка, бытови гIулакхаш ду кхыйола моттигаш хургъя районерча кхыча юрташка. Карабулаке хьалъеш я денни-буси 39,6 тонн маькх арахеца завод. Хьалъе езаш тикаш, школаш, кхыйола объекташ, тоаде дезаш наькъаш да. Наха болх бе шортта моттигаш хургъя, — майрра дувц Левашова.

Таханарча денга кхоачаш оаш даьр фуд? — хетт аз цунга.

— Карабулаке из аьшкабетонни изделей завод яьй, цига 140 саг балха оттаваьв оаха, — яхаш дувц Левашова. — Царех цхьабараш завода болхлошта лаьрхIа хьалдеш дола 67 квартира йола цIа деш къахьегаш ба. 1985-86 шерашка Серноводске «Асса» яха курортни комплекс хьалъяьча цу юртара а кхычахьара а 200 совгIа саг балха хьожаваьв оаха.

Цу курортах лаьца къамаьл хилар са профсоюзай курортий управлене областной совета планови отдела начальникаца Багирова Людмила Федоровнаца. Цо дувцари Левашовс яхари вIашкадужаш дац:

— «Асса» яхача санаторена планах эшар 245 саг ва — специалисташ а тайп-тайпара кхыбола болхлой а, — йоах Багировас. — 1986 шера ийс бетта фактически цига болх беш бараш 158 саг мара вац. Эшаш болча медицински болхлоех 66 процент мара яц, хIаьта берригa а болхлой лаьрхIача къахьегаш хила безарий 64 процент мара яц, цига тахан.

Къахьегама ресурсех районе бизза пайда ца эцилга а цар йоакхо ца елга а дика доашхаш дола кхы цхьаькха цхьа масал а доаладергда вай. Станице Орджоникидзевске 50 трикотажник Iомаве лаьрхIа цех хьаелла аьнна дехар дир районерча хьакимаша художественни промыслай объединенегара. Вожаш цу гIулакха раьза а хилар. Дахача шера хьаелла езаш яр из цех.

— Мишта латт из гIулакх? — хетт аз художественни промыслай объединене директорга Гуцуриев Микаьилга.

— Районе бахача наха меттел, тхона а эшаш хIама да республике миI-миIинге тха цехаш дукхагIа хулга. Района кулгалхошта ловр а тхона хетар а вIаши цхьана дужаш дар. Помещени лургъя оаха, аьлар. Цудухьа се вахар со, тхоашта луш йола помещени малагIа я хьажа. Райисполкома председатела В. П. Целовальникова эггара хьалха сога хьахьекхар дар... саг дIаволлача эшаш йола хIамаш чулоаттаеш дола кашамашка дагIа цIалг (!). Со цецвалар кхета а даь, тIаккха цхьан хана суд чухинна цIа лургда оаха шоана, аьнна, цига вигар со Целовальникова. Из а пайдана доацилга хайча, детсад хинна цIа гайтар. Пен ийккха, тоаде дезаш латташ да из. Районе из тоадергдоацилга а хайна, из помещени тхоай баланса тIа хьаялар дийхар аз, сихагIа из тоае а, цига нах Iомабе курсаш хьаелла а дагаволаш. Цу гIулакха раьза хилар райисполкома председатель. Эша каьхаташ цунга кийчде а аьнна, вIашагIкъаьстар тхо. Из хинна массехк бутт баьннаб. Бакъда, иттех ди хьалхагIа саг вайтав сога Целовальникова, баланса тIа из цIа дIадала раьза дац тхо, хIара бетта 180 сом ахча а доаийхаш, шуга аренде лургда оаха из, аьнна. Из помещени цар тоа а яьяц, е маца тоаергъя ховш за дац, — аьлар Гуцуриева.

Районе болх беш я 9 — 10 классашкарча дешархошта тайп-тайпарча балха специальносташ Iомаеш йола дешара производственни комбинат. Цига дешаш ва 680 саг. Укх шера цига дийша баьннаб автодело Iомадаь 85 саг, 47 тракторист, 39 баьцадаараш кхедер, 47 полевод, 60 швея, 7 токарь. Дийша баьнна полеводаш районе эшаш бац, швеях 2 — 3 саг мара эттавац балха. ТIаккха сендухьа доаду паччахьалкхен ахча, уж эшаш йоаца специальносташ Iомаеш? ХIанад из иштта? Дешара производственни комбинате меттел, районе а профориентационни болх эсала латтандаь. Мичахьа, малагIа а болхлой укх шера, тIадоагIача шера, перспективе эш, малаш а маца а кийчбе беза районе ца ховш дац. Увттаеш йола планаш дог а лазаш, эшар фуд а ховш увттаеш яц. Из болх формально а тесса а беш ба. Масала, 1985 шера цу комбинате болх беш яр каменщикаш, штукатураш Iомабеш йола группаш. Уж дIа а яьха, цар когаметта швейникаш хьаийцаб. ХIана? Соахка 19 сентябре райисполкомо тIаийцача «Болх беш боаца нах общественни пайданеча къахьегама юкъеозар» яхача соцама 8-ча пункта тIа аьннад: «Республикански профтехобразоване управленегара деха Серноводскерча СПТУ-16 дефицит йола болхлой: каменщиккий, штукатурий, малярий, электрикий, токарий, слесарий группаш хьаелла» аьнна.

Из дерригa хатта безам болаш райисполкома председатела В. П. Целовальникова тIаваха безам хилар са. Бакъда, со цо тIаэцанзар. Ший заместитель волча хьожавир.

Районе оттаьча планах 1986 — 1987 шерашка кхы тIа 1350 балха моттиг Iалашъе лерхIар. 1986 шу чакх ма даьннадий. Даьр вайна гуш да.

Цхьайолча предприятешкара, организацешкара нах дукха дIабувл. ХIанад из иштта? Болхлой моттигаш эсала вIаштIехьъяьха хилар. Цхьайолча гIишлон а промышленни а предприятешка дукхагIбола болх кулг-кара бе безаш а хала а ба. Цудухьа нах, къаьстта кагирхой, каст-каста дIабувл. Иштта, масала, маькх еча заводе, МПМК, ПМК-7, АКЗ, мехлесхозе 30 процентагара баьнна 57 процентага кхаччалца бола нах дIабувл. Из ла мегаргдолаш хIама дац. Тахан замо дIадех наьха къахьегам аттача баккхар, предприятешта, организацешта реконструкци яр, кхыдар дар. Наьха йоакхо ярга хьежжа хул царех хьабоала пайда а. ХIаьта из йоакхо укхаза еш яц.

Цхьаькха цхьа масал а доаладергда аа. Дувцаш дар Оалкама мраморни кхера корабаьб яхаш. Из бакъда, цига болх беш карьер а я. Из кхера хьабоаккхача хила езар из тоабеш а шаьрбеш а йола мастерски. ХIаьта из хIанз бIаь совгIа километр гаьна уллача Чир-Юрте дIакхухь. ДIа а хьа а машинаша 3 бIаь гаргга километр никъ бу, бензин доагаду, Тоабеи шаьрбеи аьнна цига дIабихьача кхерах пайдане болаш юхебусар 20 — 30 процент мара бац. ТIаккха пайданегIа дацар из мастерски, кхера хьабоаккхача хьайича. Мел транспорт мукъаяргъяр укхаза, моттигерча наха хьабе болх хургбар, цу кхерах хьаеча хIаманга дIадодар дуккха лохагIа хургдар.

Лоацца аьлча, къахьегама ресурсех пайда эцара гIулакх Сунженски районе эсала латт. 1986 шу-м чакхдаьннад. Укх шера а из гIулакх иштта дусаргдийхьогI?

Б. АБАДИЕВ.

ЛЮЦЕРНА ГИ ДУКХАГІА ДАККХА

Цхьадолча вай республика боахамаша гина люцерна кхею дукха ха я, цудухьа опыт а Іоаяьй. Цкъаза хІара гектара тІара кхаь центнерага кхоачаш ги доаккхаш хиннад. Цхьабакъда, уйла тІаяхийта леррагІа чакхбоаккхаш хиннабац из болх. Доакъара лаьрхІа дІайийнача люцерна цхьайола участкаш мара чуэцаш хиннаяц гина. Из бахьан долаш дІадера шоашта мел эша а кхыметтел кхедеш хиннадац из. Цудухьа люцерна ги кхедара лоархІам кхета а беш, КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, Госагропрома соцамах люцерна ги кхедар къаьстта йола отрасль санна хьакъоаста а яь лелайир цхьайтталагІча пятилетке.

Гина люцерна дІаера кхаш шаьрача моттигашка, керттерча даькъе хий дехкараш хьакъоастадир. Из кхеяра индустриальни технологи юкъейоалайир. Боккха теркам тІабахийтар люцерна шеррача мугІарех дІаера. ЧІоагІйир материально - технически база, дукхагІа пайда эца баьлар кхаш леладераш минеральни удобренех, дохьажа химикатех.

Люцерна гина кхееча хана технологи телхаяр нийсдалийта йиш йоаца хІама да. Цунца цхьана из кхееш ду балхаш хадданза цхьатарра дича а новкъа хул. Цудухьа хІара боахама, кхыметтел хІара кхайна из культура кхеяра ши-ше агротехника харжа еза.

ХьалхагІа люцерна ги кхедара специализаци еш цхьадолча боахамашка аханел совгІа дола лаьтташ хьакъоастадаьдар. Люцерна гина хьувкъаяра чІоагІа новкъарле еш хІама да из. Иштта кхееш хилча еб цу культура зене йола садоаха хІамаш, дарж лазараш. Цунца цхьана лохлу хьувкъам а. Цунна тешал деш да Шелковской района «Алый Терский» яхача совхозе хиннар. Эзари кхо бІаьи оахаш долча лаьттах, люцерна нийс бІаь гектара тІа лелайора цига, цунах пхи бІаь гектара тІара яр гина чу а эцаш. Кхаш хувцаш хиннадоацандаь диъ шера хІара гектара тІара чуэца хьувкъам 1,2 центнерагара 0,6 центнерага кхоачаш лохбелар. Цу тайпара масалаш кІезига а дац.

Опыто хьахьокх бІаь гектарал йоккхагІа йолча моттиге дІайийна люцерна кха йистошка дика а хьувкъаш юккъе гина чуэцара пайдана ца хулилга. Иштта из нийслу опылени еш йола садоаха хІамаш кха йистера цун юкъе 100—150 метрал гаьнагІа лелаш йоацандаь.

Цу тайпара кхоачамбоацараш нийсдолийташ хиннадаь кхоачашъянзар люцерна ги Іалашдара цхьайтталагІча пятилетка план. ХІаьта а цу юкъа Іоаяь опыт зехьа йовзар. КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета чІоагІъяьча, люцерна ги даккхара шийтталагІча пятилетка лаьрхІа 1985 шера декабрь бетта оттаьча программа ларде йижар.

Карарча пятилетка хьалхарча шера планагІа 2 эзар тонн люцерна ги даккха дезаш бар вай кхаш леладераш. Хьалхашка латта денхар кхоачашдара берригa шоай низ тІабахийтабар республика къахьегамхоша. Люцерна ги кхедара коллективни, дезала подрядагІа лаьрхІа бригадаш, звенош вІашагІъехкаяр. Цу гІулакхо толам а баннхийтар. Люцерна ги кхеде доладаьча денз духхьашха план кхоачашъяьй республико, 2 эзар тонн ги даьккхад. Из дІадувча боарамга дІатІанхоачадаьд. Цох дукхагІдар Россе хьаьна доаца лаьтташ долча зонашка дІадахьийтад.

Люцерна ги даккхара план кхоачашъеча эггара доккхагІа дакъа юкъедихьар Шелковской, Гудермесски районий колхозашеи совхозашеи Шелковской районе, масала, ворхІ бІаь тонн гаргга кхедир цу культура ги, план 540 тонн йолаш, хІаьта Гудермесцаша план 285 тонн йолаш — 415 тонн.

Геттара дика хьувкъайир гина кхеь люцерна «Наурски», «Сарысуйский», «Семеновод», «Гудермесский», Толстоя цІерагІча совхозаша, Шелковской района «Путь к коммунизму» колхозо. Цу боахамаша 150—200 процент кхоачашйир люцерна ги даккхара планаш.

Къаьстта а хьоастае йоагІа гина люцерна лелаяь «Наурский» совхозера Р. М. Абдуева кулгалдаьча, «Сарысуйский» — Я. Н. Аджигайтканова кулгалдаьча звеной коллективаш. Царех хьалхарчо 210 проценти, шоллагІчо 250 проценти кхоачашйир люцерна ги Іалашдара планаш.

Из культура кхеяра агротехника еррига бокъонаш цІенхаштта кхоачашъеш хиларо дахийтар царга уж толамаш. Масала, опылени еш йола садоаха хІамаш йоа ца яра дохьажа химикаташ Іуйрийна сецца е сайрийна малх чубизачул тІехьагІа мара тохаш хиннаяц.

Республике гІолла люцерна ги Іалашдарах 20 миллион сома цІена пайда хила тарлуш да. Духхьал Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача цхьан колхоза ши миллион сом цІена пайда хургболаш ба.

Цунца цхьана, цхьатарра хаоттама хьалаш, кхыйола таронаш йоллаше а Грозненски, Малгобекски, Надтеречни районашкарча боахамаша кхоачашъянзар люцерна ги даккхара планаш. Цул совгІа Грозненски районе ахашта, Надтеречни иттнех шинена мукъагІа планаш е карагІдаьннадале. Малгобески района боахамех цхьанне а низ дІакхачанзар из де. ХІаьта керттера бахьан — ший ханнахьа хий ца дуллаш хинна хилар.

БІаьсти чакхйолаши аьхкии каст-каста хул республике кхашка диллара хий ца тоъаш. Люцерна ги кхедара цу кхоачамбоацаро зе дергдоацаш ма могга дукхагІа хий тоха деза кхашка. Гурахьеи Іайн из дар дика хиларах тешал ду цхьан масало. Грозненски района Ленина цІерагІча колхозе гурахьа чудуийташ хий дилла хиннача 88 гектарех хІаранетІера 2,5 центнер люцерна ги чудера соахка, хІаьта из болх баь боацачара — 0,5 центнер.

Люцерна ги доаккхаш къаьстта а во болх бир шийтталагІча пятилетка хьалхарча шера Малгобекски района Горьке цІерагІча совхозо (директор Х. А. Бузуртанов, керттера агроном У. Д. Фаргиев), «Алханчуртский» совхозо (директор Б. А. Манкиев, керттера агроном А. М. Беков), Надтеречни района «Калаусский») (Директор Ш. Х. Яндаров, керттера агроном А. А. Ичаев) ,«Верхненаурский» (директор М. А. Бухадиев, керттера агроном В. М. Загаев), «Надтеречный» (директор А. А. Хамидов, керттера агроном Р. А. Керимов).

ДІадахача шера баьча балха анализ йича гуш да люцерна ги вай республика хьалашка геттара дукха даккха йиш йолга. Из хьагойт цхьадолча боахамий хьокхамаша. Из культура лелаяьча боахамех итт проценто хІара гектара тІара кхо центнерал дукхагІа ги даьккхар, план 1,5 центнер йолаш. Цар опыт Іома а еш, люцерна ги Іалашделга алсамдаккха йиш хулийтача таронех дукхагІа пайда боаккхилга вІаштІехьдаккха деза республика кхыча боахамашка а. ХІаьта царна хьалхашка укх шера денхар оттадаьд хІара гектара тІара кхаь центнерал кІезигагІа доацаш люцерна ги чудан 1990 шера из 4—4,5 эзар тоннага кхоачаш Іалашден.

С. МУТАЛИЕВ,
Нохч - ГІалгІай Госагропрома люцерна ги кхедара йолча отдела керттера агроном, юртбоахама Іилмай кандидат.

ЭРГАЛОНАШКАХЬА БУКЪ БЕРЗАБАЬ

БЕХКТОКХАМ ЦА ХИЛЧА

Нохч-ГІалгІай АССР прокуратурана гучадаьннад Госагропрома аппарато, совхозашка, колхозашка соахка апрель бетта КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советои мехка агропромышленни комплекса болх дІахо эргабаьккха тоабара хьакъехьа тІанийца соцам кхоачаш ца белга. Де дезар дац къоалашта никъ бехкара, моттигаш я пачхаьалкхен, производственни, къахьегама дисциплина телхаеш, даь зе юхаметта ца оттадеш. Во да агропрома боахамашка социалистически доалахье лораелга.

Къоалаш даь, продукци толхаяь, недостача хинна дІадаха шу долалуш материальни бехктокхаме болчарга доаллар 2852 эзар сом, цул тІехьагІа бехк болчаргара кхы а дукхагІа, 3036 эзар сом хилар цох. Цо хьахьокх зе ца хилийтара а из даьчул тІехьагІа бекхе болчаргара хьадаккхара а укхаза де дезар ца делга.

«Ассиновский» совхоза директора А. Руденкос, керттерча бухгалтера оттаьча нормал тІех материальни маьхаленаш тІера дІа а йоахаш, пачхаьалкхенна доккха зе даьд. 1984 шера август бетта денз 1986 шера январь беттага кхаччалца материальни бехктокхаме болча наьха подотчета тІара 548,1 эзар сом бокъо а йоацаш дІадаьккхад. ШозлагІа дош тохкаш хиннача ведомственни ревизе а из иштта долга бакъдаьд. ХІаьта а бухгалтерски учета дІаюкъе а дихьа, статистически отчете хьахьокхац из ахча, бехке бараш хІанз а бехктокхаме эзабац.

Агропрома дукхагІдолча боахамашка инвентаризаци ца еш шераш доах, зуламаш де таро лу цу гІулакхо. Масала, «Орджоникидзевский» совхоза переработка еча цехе инвентаризаци ца еш массехк шу даьккхар. Цул совгІа, цеха начальник Г. Цыхаев укх шера январь бетта велча цунна тІалаьтта 1,5 миллион сома материальни маьхаленаш кхыча сагага дІа ца луш ялх бутт баьккхар. ТІехьа ца йоаккхаш инвентаризаци а йий, мах бола хІамаш кхычунга дІалулга хьадехаш хинна Госагропрома приказ кхоачашде сагота хиланзар совхоза директор Ш. Бисултанови керттера бухгалтер М. Хамзаеви. Укх шера июль бетта ведомственни ревизе гучадаьккха 453705 сом минча дахад ца ховш доалир. Из мело ялийта бола совхоза директор Ш. Бисултанов, керттера бухгалтер М. Хамзаев, РАПО председатель Х. Цыкаев дисциплинарни бехктокхаме а эза битар.

Бокъо йоацаш материальни маьхаленаш тІера яхар прокурорски реагироване документаша дІахайтар хьалха хиннача «Чеченингушвино», «Чеченингушплодоовощхоз», «Птицепром» объединеней, юрта боахама министерства кулгалхошка, хьадийхар дІахо йодача хана из хургдоацаш сопаделга. ХІаьта а уж нарушенеш хІанз а йолаш я. Хьувкъам чуэцача хана цхьадолча боахамашка де дезар динзар къоалаш ца дайтара, вІаштІехьъяккханзар учет а тІахьожам а лоаттабелга, бе беза кхетама болх баьбацар коллективашка. Из бахьан долаш къоалаш деш моттигаш хилар.

Грозненски шурий совхозе болх беш хиннача Госагропрома АТП водитела И. Салиева цу совхоза МТФ бригадираца Манзаевца барта а ваха, 6050 килограмм мукх лочкъабаьб. Цу боахама хранилища чура 190 килограмм мукх лочкъабаьб «Госкомсельхозтехника» водитела Ф. Смакотина. Къоал даьраш ха а теха, хІанз чубоахк.

Кулга цІена боацача наха къоалаш де моттиг йитай «Советская Россия» яхача колхозе. Боахама стройучастка болхлочо О. Эзерханова кхай тІара 576 килограмм нарсаш лочкъаяьй, 115 сома маьха. Къоалаш деш моттигаш хиннай «Горагорский», «Лермонтовский» совхозашка, кхыча боахамашка.

Геттара во лелаю бахчеви культураш Шелковской района боахамашка. Наемни бригадашта шоай бешамаш дІае лаьтташ тийннад боахамий кхашта юхе. Къоал де безам барашта из аьттув болаш хІама да. Из харцахьа долга дІахайташ представленеш яьй прокуратурас, цхьабакъда, хувцаденна хІама дац укхаза. Къоалаш дара никъ дІакъайлабац. Масала, соахка гурахьа Ленина цІерагІча колхозо кхашкара чуя езаш яр 877 центнер харбазаш, хІаьта чуенараш — 117 центнер. Цунца цхьана город Минске лочкъаяь 12 тонн харбазаш а нийца йохка баха хинна цу боахама пхьан бригада болхлой Лин Фири лийцар. Цу колхозера 19,5 тонн харбазаш лочкъаяь гучабаьннаб Паки Ден.

Республика совхозашка, колхозашка де дезар дац хьайбаш тІера ца дувлийтара. Шелковской района кхаь боахаме: «Красный пахарь», «Путь к коммунизму», «Червленский» яхача колхозашка доахан дахкара кампани чакхъяьлча дІа ца яздеш дитад 150 Іасилг. Советски района «Альпийский» яхача совхозе ведомственни ревизе гучадаьккхад МТФ бригадираша А. Пасиевеи Р. Садулаевеи леладеча доаханах 100 бежан эшилга. Боахама 30197 сома зе даьд. Иштта дукха хьайбаш тІера даха вІаштІехьдаьннад хила еза учет ца хилар а ший хан-ханнахьа инвентаризаци ца яр а бахьан долаш.

Оттаде деззача бесса доакъар дІа ца оттадеш, лора ца деш хилар бахьан долаш дукха дов из. Цудухьа ду къоалаш а.

«Зори Кавказа» совхоза болхлоша Х. Габаева 420 килограмм, В. Актумаева 715 килограмм йол. «Назрановский» совхоза жа Іуна М. Мамаева 142 центнер силос лочкъаяьй. Доакъар ца тоъаш дукха хьайбаш гІел а луш, кІалдус. Агропрома боахамашка дІадахача шера 9 бетта ворал 2655 бежан, 14339 хьакха, 25252 устагІа беннаб, пачхаьалкхенна даь зе 5090 эзар сом да.

Госагропрома а РАПО а кулгалхоша де дезар даьдац зе юхаметтаоттадара, бехке болчаргара жоп дехац.

Юртбоахама техника, транспорт, лелаеча де дезар дац доагора - энергетически ресурсаш кхояра. ГСМ боарамал тІех йоаяьчарга шоаш даь зе юхаметтаоттадайтац. Боахамашка учет во лелаю, из бахьанаш долаш зенаш хул, аьле дІаболх ревизеш еш бараш. Мел мисел зе хиннад белгалдаккхац, бехке болчар цІи а яккхац. Водителаша путевка тІа ІотІаязъяьча километражага хьежжа доагора-смазочни материалаш тІера дІайоах, бакъдар тахна а ца тохкаш. Статистически отчета тІа хьахьокхац мел дукха доагор доадаьд. Техкача гучадаьннад агропрома боахамаша соахка 9 бетта 26299 центнер бензини 2123 центнер дизельни доагори доадаьлга. Цох доагІар а бехке болчаргара хьа ца доаккхаш дисад.

ХІанз а моттигаш я во продукци арахецаш, из бахьан долаш доккха зе хул пачхаьалкхенна. ДІадахача шера 9 бетта госторгинспекце брак яьй «Консервпром» объединене арахийца 549,1 эзар условни банка, е тохкаш хиннача продукцех 16.1 процент яр. «Птицепром» треста предприятешка кхы а лакхагІа я из цифра. Цигарча техкача продукцех брак яьй ах совгІа — 67 процент, вІалла тоалуш дац «Ачалуки» яхача заводо арахеца хий. Госторгинспекце 24815 дал хий брак яьй укхаза, е техкача хих 81 процент. Дика яц йий деча завода. шурий промышленноста предприятеша арахеца продукци.

Во продукци арахецара керттера бахьан да технологически дисциплина гІожа телхаелга, бехке болчаргара жоп хьа ца дехилга. Агропрома отделий болхлошта хац моттигашка гІулакхаш мишта лел, бехктокхаме озац во продукци арахецараш.

Ассиновски консервни заводе хІара шера арахецар наха дІа ца эцаш йола продукци. Цудухьа соахка февраль бетта 1428140 сома маьха продукци хьаІайра укхаза. Хьалха хиннача «Плодоовощхоза» кулгалхошта из иштта долга ховра. хІаьта а де дезар динзар уж кхоачамбоацараш дІадахара. ХІанз а Іалаьмате дукха продукци латт заводе дІа ца йохьийташ. Из талхаш йоагІа.

«Орджоникидзевский» совхозе 1985 шера хьаьй 385 тонн Іажий сок. ГОСТ-га хьежжа йоаца из сок йохка пайдана яц. Из бахьан долаш боахама 197 эзар сом зе хиннад. ЧхьагІар де цу тайпара йола сокаш ара ма хецa, аьнна 1985 шера май бетта приказ техадар «Чеченингушплодоовощхоз» объединене гІолла. Малар дІадаккхара бола КПСС ЦК соцам кхоачаш а беш, арадаьнна документ дар из. Цхьабакъда, Ш. Бисултанов сагота хиланзар цу деша. ГІулакх иштта доллаше, агропромо бехктокхаме озанзар бехке бараш.

Госагропрома цхьайолча предприятеша кхоачашъяц договорни поставкаш, из бахьан долаш дукха зе ду пачхаьалкхенна. ДІадахача шера октябрь бутт болалуш дехка баьцадаараш 1066 тонн мара дацар, план 3370 тонн йолаш, сом — 7262 тонн, план — 10500 тонн. Цунца цхьана планагІа доацаш 1743 тонн баьцадаараши 547 тонн соми дІабахьийтар кхычахьа.

Договорни декхараш даим а кхоачаш ца деш юс консервни заводаш. 1985 шера дІа ца йохьийташ йисай 8 миллион сома маьха продукци, поставкай план 68 процент мара кхоачашяьяц. Цу тайпара нарушенеш дІадахача шера а яр. 1986 шера хьалхарча квартале 82 процент мара кхоачашъяьяц поставкай план. Из хьахиннад Госагропрома аппарата бехктокхам лохбаларах. боахамашта лерттІа кулгал ца дарах. Таронашка хьежжа яц боахамашта енна заданеш, договорни поставкаш кхоачаш ца ярах бехктокхаме озаш саг вац. даь зе бехке болчар чотагІа юхаметтаоттадац.

Ца даь балхаш даьд яхаш приписокаш йолаш дукха моттигаш я Госагропрома боахамашка. Духхьал соахка III квартале Госбанко техкача гучадаьннад Сунженскии Шелковскойи ПМК-ша 103401 сома приписокаш яьлга. Из бахьан долаш 10340 сом гІод техад царна. 1986 шера апрель бетта ведомственни ревизе «Ассиновский» совхозе гучадаьккхад юртбоахама бийдал эцаш 193 эзар сома приписокаш яьлга.

НГІАССР Госагропрома системе социалистически доалахье лораяра, пачхаьалкхен дисциплина чІоагІъяра гІулакхерча наха е еза йоакхо яц, профилактически болх тесса битаб. Юридически службай болхлоша чакхъяхац пачхаьалкхен, планови, договорни дисциплина телха ца яйтара тІаерзаяь мерсприятеш, къоалашта, дика йоаца продукци арахецара наькъаш дехкац. Юридически отдела болх (керттера юрист И. Идрисов) чакхбоал хьаухийтача рекламацешка хьежача. Кхыметтел боахамашка доаллар шема дарра довзаш а бац укхаза.

Уж кхоачамбоацараш дІадахара оарцагІъяьхаяц къахьегама коллективаш, общественни организацеш. ХІаьта, ховш ма хиллара, уж юкъе йоацаш дІадоахалургдолаш кхоачамбоацараш дац уж.

Л. РУСАК,
НГІАССР прокуратура отдела прокурор.

Доазол дехьара

Рейкьявика доазонашкара

Вай дІадоладаьд Октябра 70 шу дуза шу, машара хьакъехьарча ленински Декрета 70 шу дуза шу. ХІаьта хІанзарча бехктокхамеча исторически доазон тІара къаьстта дика гуш ба социализма эггара хьалхарча мехка лоархІам, адамлен хьашташи маьхаленаши хьахьокхаш а лораеш а бола мохк из хиларах тарра.

Дуне цхьа никъ харжа безача эттача хана: е адамлено ядерни герз цІендаь дІадоаккхаргда, е ядерни герзо адамле хІалакьергья, духхьал Октябра даьхено белгалбаьб из дош къоастадара нийсагІа бола никъ. Соахка 15 январе дІакхайкайир карара бІаьшере чакхъялалехьа планета ядерни герзах мукъаяккхара йола советски программа. Духхьал хоадам боллаш йола де дезача гІулакхий из план яр Рейкьявике оттаьча советски предложенешта юкъе низ болашагІа хиннар. ХІаьта цу предложенеша, Кердача шера хетадаь советски халкъага даьча кхайкарал тІа белгалдаьккха ма хиллара, адамлен таро хилийтар гаьннара дар бІаргаго, ядерни доацача дунен доазонаш ходала.

Цхьабакъда, перспектива чакхъяккха аттам хургдац. Карарча шера цу де лерхІачуйгахьа практически дІахьалхашкахьа мел дохалургда хьалххагІе а ха хала да. Бакъда, цхьа хІама шеко йоацаш да: Москва ловш я лайда боацаши сеца латташи йолчара советско-американски переговораш яха, бокъонца динамизм йолаш уж хилийта. Укх деношка американски журналиста хаттараштa жоп луш М. С. Горбачева ма аллара, из де гІерташ дар вай Рейкьявике, кхы а чІоагІагІа из де гІерташ хургда 1987 шера а.

Керда шу хьатІакхачалехьа хьалхха «делийски шестерка» яьча заявлене тІа аьннад, СССР-ен США-и кулгалхой дерригa ядерни герзаш дІадахарга дуга никъ хьабелла тарлуш бола барт бара геттара гарга кхаьча хиннаб. Дика хІама да Исланде столице оттаяь предложенеш юха ца йоахаш йиса хилар. Духхьал из бахьан долаш «шестерка» лоархІ, 1987 шеро герзаш дІадахара даькъе, цунна юкъе ядерни арсеналаш дикка кІезигъелга а долаш, дукха лоархІаме гІулакхаш дара барт бе СССР-аи США-нех таро лургйолаш.

Инде, Аргентина, Мексика, Греце, Танзане, Швеце лидерий дешаша аьлча, Іалаьмате сиха ядерни тохкамаш делга соцадара, космосе герзаш Іоаделга дІадаккхара цар даь тІахьехамаш хІанз бокхача лоархІаме хІама хинна дІаэттад. Заявлене автораша цІаьхха а аьннад, ВІашагІкхийтта Штаташ советски мораторех дІакхетар ловш шоаш болга. «Делийски шестерка» тІахьийхай Вашингтони Москваи, дерригa а чулоацаш йола переговораш сихагІа юхадІайолае, шоаш де лаьрхІар цар чакхдоаккхаргдолаш: космосе герзаш Іоаделга хургдоацаш, Лаьтта уж Іоаделга соцадергдолаш, юххера а ядерни герз цІендаь дІадоаккхаргдолаш.

Керда шу хьатІакхоачаш США оборона министрга Уайнбергерга хаьттад: Рейкьявике хиннача вІашагІкхетарга хьежача герзашта тІахьожам лоаттабара проблемана «седкъашкарча тІемай» программа еш йола воздействи мишта хет хьона, аьнна.

— Сона хетачох, Рейкьявике цхьаккха хІама хиннадац, — вІалла шек а воацаш аьннад Пентагона шефо. — СОИ программа ший аргІагІа дІайодаш а я. хІаьта уж герзаш кІезигдарца цхьаккха тайпара ювза йоагІаш а яц. Стратегически оборона программа массе хана а лоархІаме я, хІаьта из массе а хана президента эггара хьалхарча декхарех цаІ йолаш юсаш а я.

В. ОВЧИННИКОВ.

ГДР. Е сурт даьккхад Карл Либкнехта цІерагІча Магдебургски еза машинаш еча комбината цхьан цехе. Керттерча продукцел — дизельни двигателел совгІа — цу йоккхача предприяте хьаю комплексни промышленни установкаши, цу даькъе химически оборудовании. Комбината ший тайп-тайпара изделеш Советски Союзеи, социализма вежарашха долча мехкашкеи, иштта дунен кхыча пачхаьалкхенашкеи дІаухийт.

АДН — ТАСС сурт.

ІАЬРЖАЧА АМЕРИКА ПРОБЛЕМАШ

Чикагорча негритянски изданей Института исполнительни директора Элис Палмера дика довз дукха бала лайнача ший халкъа истори а, цун проблемаш а. Цо царех дувц дукха хало Іайша хьахиннача уйлашца.

«Америке додача кема тІа эгтара хьалхара африкански лей тІахоаваьча цу гаьнарча ханашка денз дІайолаеннай Іаьржача Америка проблемаш, — йоах цо. — Мехка индустриальни низий руакъа дукхагІча даькъе лаьшка къахьегийтарах хьахулаш дар. Из бакъдар духьа киназа, Іилма, бе-бечаинститутий новкъосталца США расизма бІарчча философи хьаьй. Расизм — из капитализма бер, цІакха ший цІагІара ара далаза дола».

АМЕРИКАНСКИ ХЬИСАПЕРА АПАРТЕИД

«Тахан Америке Іаьржача американцашта шоай экономически, социальни, культурни хьал-таро тоае хьажа бокъо ца луш дола законаш дац, — йоах Элис Палмерас. — ХІанз тха общественни транспорте меллагІча моттигашка Іаховша, гостиницашка совца, ресторанашка хІама даа йиш я. Цхьабакъда, американски общества социальни хьал-таронга бода никъ мехка бахача бос болча наха хІанз мо хала цІаккха хиннабац».

Болаш ба массехк ноахалага кхаччалца массаза хьабе болх боацаш бола Іаьржа дезалаш, белгалдоаккх Элисас. ХІаьта Рейгана администраци Іаьдала керте эттача денз Іаьржачарна юкъе къебараш дикка дукхагІа хиннаб. «Эбони» яхача журнала хаттараш даьча 96 процент Іаьржача американцаша шоай керттера йоакхо лоархІ гарантированни болх балар. Из цецвала эшаш хІама дац, нагахьа санна, мехка вІалла хьабе болх боацаш а е цхьайолча хана мара боацаш а бола Іаьржабараш 46 процент хилар дІалаьрхІача. Хьабе болх боацаш лела кагирхой 70 процентага кхоачаш латт. Школа йистейоаккхаш болчарех 20 процента мара цхьа бахьан язде а деша а хац. Статистико хьахьокх укх тІеххьарча шерашка американски колледжашка, университеташка Іаьржа студенташ цІаьхха кІезигбенна хилар, цхьаярашка — аханега кхоачаш а. Масала, Калифорне юкъера школа чакхъяьккхача Іаьржабарех 5 процент мара колледже деша отта йиш йолаш бац. ХІаьта балхах лаьца фу дувцаргда укхаза? Америке бахача бос болчар хьакъехьара Рейгана политика традиционно кІайчар беш бола болх Іаьржачарна ца балара, царга няняш, уборщикаш, подсобни болхлой болаш къахьегийтара тІаерзаяь я.

НИИСХОНГА БОДА НИКЪ

«Іаьржача Америка гражданаш шоаш цхьаккха бокъо йоаца лаьш болча хана а тІехьа шоай вахарах сатийна Іийнабац, — йоах Элисас. — Царех дукхагІбараш Америке лоал лоаттабе шоаш дІа ца багийта шоашта теха бов кийча хиннаб. ХІаьта лай бохнача хана 50 миллион африканец веннав».

Цу хана денз ши бІаь шу совгІа даьннад. Африкански лай хинначар дукха ноахалаш Америка ВІашагІкхийттача Штаташка дах, цхьабакъда, шоллагІа даьхе а царна къиза даь сесаг хилар. Іаьржачар вахаре хинна хувцамаш политически къовсам лоаттабарах хиннalга лоархІ Элисас. Граждански тІом болча хана хиннача аболиционистски боламо лоал лоаттабелга дІадаьккхар, неграшта цхьацца бокъонаш елар. Вай бІаьшарен 60-ча шерашка граждански бокъонашта тІехьарча къовсама болам эггара чІоагІагІа шербелар.

Элисас белгалдоаккх мехка доал деш бола кІайбараш, Іаьржабарий низ болеи шоай лоІамереи лидераш Іаьдала тІанхачийта довш ца хилар. Из къаьстта гуш дар тІеххьара президентски хоржамаш долча хана, демократически парте аьннар оттача низаша президента пост хьалаца бокъо яьккхача Іаьржа цІока долча американца Джесси Джексона кандидатура юхаяккхарца.

«Дика деша а мегаргбола болх бе а йолча таронех тхо доахаш, — йоах Элисас, — Америка доал деш дола гІозараш къаьстта гІулакх чакхдаккха лерхІ; экономически базеи дийша лидераши боацача неграшта латкъа могаргда, цхьабакъда, къовсам лоаттабара тІехьа кийчбала могаргдац.

Расизм чІоагІъяларца, хІаьта тха мехка из процесс гуш я, — дІахо дувц Элиса, — политически уйлаехи хьаштехи тийша доацаш Іаьржа барий солидарность чІоагІлу. Из ца хилийта Америка доал деча гІозараша Іаьржабарий къаьсткъаьста группаш барта ца хилар кІомде гІерт, уж шоайла вІашка йоагІаргйоацаш. ХІаьта хІанз шоай бокъонашта тІехьа къовсам лоаттабеча Іаьржача американций боламе массехк течени я».

РАСИЗМИ КЛАССАШИ

Царех цаІ — къаман яр. Іаьржача национализма, Элиса классификацегІа, укх тайпара формаш я. Цу течене аьттехьарча ткъамо Іаьржабарий капитализм кхайкаю, цудухьа из хьаллоац Іаьржача Америка дикагІа Іалашбаь болча викалаша. Керттерча даькъе цар къовсам лоаттабу мехка доал деча а цІенхаштта дола дешаш къестадеча а кІайбараш тІех хьал долаш хилара духьала. Америка йолаш йола политически, экономически, социальни системаш царна мегаш я.

Йоккха доходаш а, дика болх а бола Іаьржабараш ба тхо долча, — йоах Элисас, — Уж ба граждански бокъонашта тІехьарча боламе эггара чІоагІагІа котбаьнна зІамиген Іаьржен буржуазе викалаш. Из, юкъера класс яр Іаьржабарий капитализмах дувца йолаеннар. Цхьабакъда, капитализм — из я производства средстваш ший бе йоахкаш хилча. Дика бахача Іаьржача американцашта юкъе керттерча даькъе йоккха йоаца парфюмерни фабрика е автомобилаш йохна тика яраш ба. Цар хьал вІалла кІийле йолаш дац. Тахан Іаьржачоа шера бІаь эзар доллар доход хул, хІаьта вокх шера — из хьабе болх боацаш вус. Цудухьа Іаьржа капитализм — из чІоагІа тувлабалар.

Дикка дукхагІболча Іаьржача американцаша, дІахо дувц Элисас, шоай проблемаш къоастае таро лургйола юкъера никъ лаьцаб: цхьаболча Іаьржача националисташа хьалха ма доаххара, американски обществах дІа ца къастар , хІаьта вешта аьлча, цун цхьа дакъа хила хьажар. Уж гІерт граждански бокъонашта тІехьарча боламо шоашта деннар а Рейгана администраци Іаьдала керте эттача денз доха мел даьр а юхаметтаоттаде.

Америка ВІашагІкхийттача Штаташка хІанз мел леладер расови хинна ца Іеш классови а характер йолаш да, хІаьта цу шинна а дешага цхьана хьажа веза аьнна хетараш а ба тхона юкъе, бакъда, хала хете а уж кІезига ба, — йоах Элис Палмера. — Американски общество оагаеш йола уж проблемаш иштта къоастаяра керте лаьттаб 50-ча шерашка Поль Робсони Уильям Дюбцайи санна бола негритянски болама лидераш. Цар цу хана кхетадеш хиннад шефуй а хІаьта расизм — капитализмо хьакхелла йолга а. ХІанз прогрессивно уйла йола Іаьржабараш мехка чу шоай къовсамга дерригача дунен тІа кортамукъален болама ма хеттара хьеж, Іоткъама кІалхара даьннача халкъий истори Іомаду.

КЪУЛБЕХЬЕН АФРИКА — ТХА ПРОБЛЕМА КИЗГА

Іаьржача американций бакъдолчоаи кортамукъаленнеи тІехьарча къовсама лоархІаме этап лоархІ Элис Палмера Къулбехьен Африкера апартеида система дІаяккха гІертараш хьаллоацаш бола болам. Цо уйлашка а хьашташка а хьежа боацаш США-ра практически берригa Іаьржа цІока дараш вІашагІтох.

«Къулбехьен Африкерча событе кизга санна тха проблемаш хьахьокх, царга шерагІа хьажа таро лу тхона, — йоах цо. — Масала, реформа низагІа тешаш бола нах, ЮАР-а реформаш наха новкъостал деш я е яц тахха гІерт? ТІаккха царна къаьгта хьахов нагахьа санна Іаьдала кертте латта нах хурца а бенна мехка доал дара система ше йолча бесса юсе Къулбехьен Африкеи США-ен Іаьржабараштa цхьаккха хІама лургдоацилга. Цар кхетаду овлангара хувцамаш де дезалга».

Прогрессивни уйла йолча Іаьржача американцаціта дика бІаргагу США-рча расизманеи ЮАР-рча апартеиданеи юкъера бувзам, йоах Элисас. Къулбехьен Африкера кортамукъале яккхара тІехьарча боламца тхоай мехка прогрессивни хувцамаш дара гІа боаккхаш санна лоархІ оаха. Къулбехьен Африкерча дукхагІболчар Іаьржабараша апартеида дІаяккхара тІехьа къовсам хьаллоац. Тха машар хулийтилга хьадеха йиш яц ЮАР-е ядерни герз хьадара духьала къовсам ца лоаттабеш. Тха сага бокъонех дувца йиш яц, нагахьа санна дукхагІбола Іаьржабараш ІотеІабеш йолча апартеидана духьала къовсам ца лоаттабеш хилча. Ма могга цІагІа балха моттигаш яха гІортар из да Къулбехьен Африка лоал тІера дІакхосса хьажар. ЮАР-е бахача Іаьржача наьха кортамукъаленна тІехьа къовсам лоаттабар — из тхоай кортмукъале бахьан къовсам лоаттабар.

Мартин Лютер Кинга кулгал а деш Вашингтоне марш яьча хана денз, йоах Элис Палмера, Іаьржа Америка иштта потенциально эккхар кхерам болаш хинна яц. Проблемаш геттара телха а еш уж «къоастаеш» мехкара нах хьоабеча кулгалхошта хьашт дар дулалургда. Ерригача расай уйла еш бола американцаш реакционни низашта духьаларча къовсама вІашагІкхета беза ха хьатІакхаьчай. Иштта йолча тІема цхьоагІонца мара къоастаергьяц Іаьржача Америка проблемаш.

ДІаяздаьр **Анна НИКОЛАЕВА.** (АПН).

БРАТСК КХОАНЕНГА ХЬЕЖ

«ХIанз а тIехьа эггара хьалхарча безамца сона еза хьо са палаточни Братск...» Из илли хетадаьраш хIанз 30 шу даьннача цу хозача городе бах. Мехка ерригача миIингашкара комсомольски путевкех баьхнар укхаза кагирхой. Цар гIулакхаш а кхоачашдаьраш а — ВЛКСМ исторе сийрда оагIув я. Тахан Ленинен Октябрьски Революцен орденаш лелаеча «БратскГЭСстрой» управлене комсомольски организаце виъ эзар гаргга саг чувоагIа. Геттара йоккхача гIишлон шовзткъа комсомольско - кагирхой коллектив эггара хьалха из гIулакх дIадоладаьрий сийлен традицеш дIахохьош я. Кагирхоша къаьстта йоакхо еча объектех я Братски хьунпромышленни комплексана чуйоагIа гидролизно-дрожжеви завод, спорта Дворец, Комсомольски парк, МЖК хьалхара цIа. Дукха ха йоацаш Братск къоаной боаца город яр. ХIаьта хIанз укхаза братчаний кхоала гIа ноахал хьалкхувш латт.

Цар иразa йоакхо ю къоналча даьшеи ноаношеи, укхаза эггара хьалха чакхбаьннарий бераша. «ВЛКСМ XX съезда ма боагтIа накъагIоргба» яхача девизагIа тахан болх беш ба «БратскГЭСстроя» кагирхой.

Комсомольски хьоалчагIаш, комсомольски дезалаш. ШмаровгIар Светланаи Владимири — даим цига баьха братчанаш ба. Цар дай ткъаь итт шу хьалха баьхкар Ангара берда йистошка комсомольски путевкех, ГЭС плотина, город хьалъеш хилар. Тахан техника - конструктора Светланаи городской автобуса шофера Владимиреи къоналча дезале Леночка яха йиIиг я кхувш латташ (сурта тIа).

Э. БРЮХАНЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

ХОЗЛУШ ЙОАГIА ГРОЗНИ

ТIеххьарча хана дукха гIишлош хьалъяьй Грозне. Укх деношка Ленина цIерагIча улицагIа эксплуатаце дIалуш да 16-зза вIашт Iара даь цIа. ЦаI мара яц цу тайпара гIишло вай республике. Кердача методагIа — лакхера лохе а боалаш, хьалдаьд 80 квартира йола из цIа. Дика планировка йолаш я цун чура че, гаьнаш а егIа тоаьйй гонахье.

ЦIенош хьалдаьд ЧИУС чуйоагIача СМУ-4 болхлоша. Участка начальник ва балха опыт йола Н. Асадулаев. Керда гIишло хьалъеча шоашкара масал гойташ хиннаб коммунисташ Л. Фарабаш — плотникий бригадир, З. Тимербулатова — штукатур, А. Идигова — маляр, дукха а кхыбараш. Сменни нормаш тIеххкоачаш а еш, болх цIенеи дикеи баьб цар.

ЧИУС подразделенешта юкъе белгалъяьнна я № 4 йола гIишлон-монтажни управлене коллектив. Керда дар хьазцаш, лакха хьокхамаш доахаш къахьийгад цо шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера. ГенподрядагIа цхьайтта бетта 3 миллион 270 эзар сома маьха балхаш де дезаш хиннача цу юкъагIа хьадаьр дукха а дукхагIа да. Шоай низаща а планал тIех балхаш даьд. Вай дувца цIа лоацаш, СМУ-4 укх шера хьал а даь, эксплуатаце дIаденнад «Красный молот» завода лаьрхIа 125 квартира йола цIа. ХIанз Ленина улица кхоачалучча гIишлонхой хьалъеш ба дукхазза вIаштIара яь терапевтически корпус.

ГIишлош хьалъеча дукха хIама тийша да кулг-карадy балхаш ма хулла кIезигагIа хургдолаш механизаци ярах. Цу даьйъе соахка дукха болх баьб А. Уллубиев керте латтача УМС. ГенподрядагIа а шоай низаща а гIишлош яра заданеш тIеххкоачашъяьй. Къахьегаме хьалха латтараш коммунисташ ба.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

Юртара клубаш—Iай

ШЕЛБЕННА КХУВРЧ

Цхьалха пасташ а ювхаш, вестибюле бетонах яьча кIийлен тIа халхара Iолохденнача дагIа Нестеровски юкъерча школа шоллагIча классера бераш. Лаьтта Iокхайса ядар полтош а кога гIирс а. Халхара форма яцар берашта тIаювхаш хиннар. Шелала сийнденна кулгаш, цIийенна мерижгаш яр берий. Бакъда, халхарцарча безамо шоай дIайхача цIагIа багIа ца бyташ баьхкабар уж культура ЦIагIа репетици е.

ТIадоагIача кердача шерага кийчлуш дар бераш, амма тамаш яр уж могаш а болаш цунна накъаболхе. Цу помещене цхьа-ши сахьат даьккхар цамогаш хургволаш сел шийла яр культура ЦIагIа. Мадарра аьлча, церг церга тIа сацацар.

— Укх бетона тIа хIана ю оаш репетици, — аьлча балетмейстера Катарашвили Натас йоах; «Халхара зал яц тха».

Халхара зал еце а, кIал дахчан уй доаллача, моллагIча кхыча помещене чудига мегаций бераш, цу шийлача бетона тIа лоатта дечул? ТIаккха кхы а тамашийнагIа да когаш тIа маьчаш йоацаш бераш хилар. Цу хьакъехьа Натас йоах: «Колхоз яр кога гIирс Iалашбе безаш яр, оаха даггара дIадийцача, цар из деш дац».

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза кулгалхой а культура ЦIен болхлой а шоайла из вIашкатетташ лелаше, бераш-та-м мерех даргда шийлача Iай ишта репетицеш елга.

Нестеровски культура ЦIа Iалаьмате йоккха, хоза здани я. Цун залаш цхьа моллагIйолча городской концертни залал дикагIеи хозагIеи я. Йоккхалга диллача-м дувцилга а яц. Эшшаш бола болхлой а ба цу чу болх беш. ТIаккха фуд хиннар?

Ши шу да из культура кхуврч шелбенна, цу чу цIи ца лотаю. Наггахьа фильм хьокхаш хилча, полтош тIаювхаш багIа безаш хул кинога хьажа баьхкараш.

Дукхха паччахьалкхен рузкъа дIа а дахийта, колхозхой, юрта бахача накъха культурни боарам лакхбе, цар самукъадаккха, мукъача хана царна болча салоIама уж чуоза хьалдаь да из. Дукххача шерашка къахьегамхоша сатийса доккха цIей дар из хьаделлача хиннар. Боккха кхаъ хиннабар кагирхошта а. МиIмиIинге гуллуш лелачул, хоза вIашагIкхийтта, мерза ха дIаяхьа моттиг, шоай духовни вахар дIаьхегIа де хьаст хургба моттар царна цунах.

Ши-кхо шу хьалха йIовхал а йолаш, лерттIа болх а беш дар из культура ЦIа. ХIанз хIана шелденнад из? Цу хаттара жоп луш, цун йоакхо е декхарийла йолча колхоза председателa Зиборов Юрий Яковлевичa дувц:

— Коача доагор дар оаха хьалха котельне доагадеш хиннар. Из кходе деза, аьнна, ца доагадайташ соцадаьд. ТIаккха дахчен кIорен боагабе доладелар. ХIаьта цар 50 градус мара котельни йIоахъяцар. Хий турбашка гIолла дIакхаьча далале, шеллора. Укх шера кхыметтел школен берий беши болх ца беш соцае йийзар. Со цамогаш хиннача шин бетта гIулакх ишттa лаьттар. ТIаккха культура ЦIен тIайолха турбаш цIеньяь дIа а хоадаь, школен берий беши болх бе йолаялийтай оаха, еррига йIовхал царгакха а ерзаь.

Де хIама доацаш, ше а шелъенна дIа-юха ухаш лел культура ЦIен директор Царева Надежда Павловна. Чамза я шелбеннача культура кхуврче.

— Укх шера культура ЦIен цхьа метр турба еннаяц республика агропрома, цхьаккха йоакхо яц юртарча ахархой колхозо, — яхаш кадаш ба кулгалхой.

Нийса лув уж агропрома уйла е еза хьалхе а, планаш хьаехаш санна, эшачунна, доацачунна. Бакъда, цунах кIалхарабалац колхоза кулгалхой а.

Цхьан ден, шин ден дувцаш дац Нестеровски культура ЦIен дош. Из дувцаш латта шераш да. Из цаI хинна а Iац цу хьал тIа. Полтош тIа а ювхаш мероприятеш чакхйоах Сунженски районни культура ЦIагIа а. Е коача доагор догадой, из доагадергдолаш е къаьстта котельни хьаяь, цхьан кога тIа даьккхача бакъахьа дакх гIулакх. Iан массехк бетта нахага а культболхлошка а из Iазап ца а озийташ.

ХьатIаэттар эргалоний ха я. Хабар кхоачаделча бакъахьа да.

Х. АУШЕВА.

РЕСПУБЛИКА ЭКРАНАШ ТIА

«ЛОЗАБАЬРАШ ЛЕТКЪАШ БАЦ»

Бовзаш болча детективни жанра говзанчаша ВайнергIар вежарий Аркаден Георген сценарех «Казахфильме» ер картина оттадаьд режиссера Шманов Булата. Цо айю вай ханарча вахаре ира йола морально - нравственни проблемаш. Из фильм — психологически детектив. Хьалха вежарий ВайнергIар сценарех даьхачарех да «Со, следователь», «Кхерамах йола молхаш», «Къела тешал», «Городо тIаийцар», дукхача серех латташ дола телевизионни «ВIашагIкхета дезаш йола моттиг хувца йиш яц» яха фильмаш.

Сенах лаьца дувц «Лозабаьраш леткъаш бац» яхача фильмо? Юкъерча Азерча цхьан городерча, массанена дика йовзаш йолча шаплычне къиза латар-тохар хилар. Цига цхьа саг вув, цхьаькханена хала човнаш яьй, лозабаь ба вужаш. Бехкеволчо—автобаза шофера Степанов Александра йоах из латар дIадоладаьр ше вар. ТIехьагIа, шийх летачарех ведда, ший легковой автомобила чу а иййкха, из цу наха тIатехар аз. Из лоткъам бар цу латаре-тохаре дакъа лоацаш хиннараша — лозабаьраша а тешаша а баьр. Иштта дувц цу сайрийна веший машина чу цхьана ийсвеннача Александра зIамагIволча вошас Вадима а.

Лакхваь кхыча балха хьожаваьча ший коллегагара из гIулакх хьайийцача къоначa следователа Садыков Ильяса де дезаш дукха хIама дисадац: цу документашта оформлени яри уж суде дIачудалари мара. ГIулакх Iомадеш цунна нийса хетац ший коллегас чакхбаьккха лоткъам. Цхьаболча тешаша а лозабаьраша а дувцар цхьана дужаш дац. ХIаьта латаш хиннараштa юкъе хиннаб моттигерча общепита «тузаш» а. Бакълувш вац Александр а цун воша Вадим а. ХIана лув уж харц, фуд цун бахьан? Цу хаттара жоп фильмо ше мара лургдац.

Степанов Александра роль ловзаеш ва СССР Пачхьалкхен преме лауреат, театра а кино а артист Фатюшин Александр.

«КЪАХЬА МОЖЖЕВЕЛЬНИК»

Свердловскерча кинематографисташа даьккхача фильмо вайна довзийт СийIахь-боккхача Даймехка тIом лаьттача хана хиннар.

...Къаьна бурятий юрт. 1943 шу. Керттера турпалаш 15 шу даьнна бола Абдай, Тумэр, Оюна. Абдай, ший да тIем тIа вахача гIоне говрий ремага хьожаш болх беш ва. Дан-нанеи сарралца балха болаш цIагIа дисача берашка хьожаш ба Тумэри Оюни.

Тумэрага повестка йоагIа. Фронте дIавода да. Дика кхаъ бацар Абдайга кхаьчар а: приказ денадар племенной йолча кхалий рема фронте дIаяхийта аьнна.

Уж говраш фронте дIаюгаш вагонашка чуйохкаш Iалаьмате чIоагIа из хала долаш, кхы хургъяц-кх шоана мукъа ха, ловзаш лела, шера аренаш яхаш уйла еш латт Абдай...

Ший сценарех из фильм оттадаьд Халзанов Бараса. Керттера сурт - сибаташ кхолл Дашиев Бэлигтос, Барлуков Сашас, Степанова Маринас.

«КАРАКУМСКИ РЕПОРТАЖ»

Туркмений кинематографисташа оттадаьд ер фильм. Цун режиссер Сеидов Язгалды. Кинокартина ларде йиэкай Б. Худайназарова «Лертохкачун бIаргашца» яха повесть.

...Къонача, хIаьтта болх бе волавеннача радиожурналиста Атаджанов. Чарьна деррига атта да аьнна хет. Иштта яр цун репортажаш а. Царга ладувгIаш хеталора: деррига социальни а производственни а толамаш, вIалла хало а йоацаш шо-шоаш хьахулаш да-их. Цкъа Атаджанов хьожаву ца дойташ жа Iангара даьхача жаIух лаьца репортаж язъе. Из-м дош доацар ма дий аьнна хетар цунна, из репортаж-м ше цу сахьате язъерг ма йий. ГIулакх кхыча тайпара нийсделар.

Атаджанова роль ловзаеш ва Алиев Мурад.

В. КОВАЛЕВА.

Мишта гIулакх ду хьайбаш леладераштa

ДИЗЗА КХОАЧАШДАЦ ХЬАШТАШ

Ха ца къовсаш, цIаккха юкъагIа ца боаккхаш болх бе безаш ба хьайбаш леладераш. Сатоссаш балха хьабоагIа уж, бийса юкъе яхача мара цIаболхац. Цудухьа цу наьха хьашташ кхоачашде декхарийла я юртара культпросветучрежденеш, торговле а, быта а, медицина а болхлой. Наьсарен районерча массехк ферме уж гIулакхаш миштад хьожаш хилар тха корреспондент.

Тха машина сецар Наьсар - Кертерча ферма коа. Хоза а цIена а я укхаза. Контора пенах хьалтеха доахка тайп-тайпара лозунгаш. Къаьстта теркам тIаозаш яр ер: «Хьайбаш леладер! Диц ма де, хIара фуражни Iаттагара денни-буси хьайоаккха шура цхьа процент дукхагIа хилча, совхоза денни - буси тIаккхетар 100 килограмм шура йолга!» яхар.

Конторе дIачудаьлча чуйнна къамаьл деш хинна ши саг зийра оаха. Уж хиннабар ферма заведующи Лолохоев Iасолтеи зоотехник Муталиев Iалихани. Цар дийцар хиннадар профессиональни говзал лакхъяра аргIанарча занятех.

Республике бовзаш ба Наьсар - Кертера хьайбаш леладераш а цар комплекс а. Укхаза къахьегаш ба цIи хеза доаркаш Темирханова Маржан, Сагова Марем. Дукха ха йоацаш Маржана еннай ВДНХ дошо медаль, Марема — дото медаль. 1985 шера хIара беттача Iаттагара Маржана 5000 килограмм шура яьккхаяр. ХIаьта соахка — 5200 килограммал дукхагIа. ДикагIчарна юкъе ба доаркаш Муцольгова Тамара, Солтаманова Хадижат. Иштта хьинаре къахьегаш ба фермера Iаьсий леладу Костоева Хьава, Газгиреева ШариIат, скотникаш Могушков Султан, Баркинхоев Аюп. Доаркай толамах цар а доккха дакъа доал.

Йоккха я Наьсар - Кертерча хьайбаш леладерий комплекса цIе уголок. Укхаза да керда газеташ, журналаш, атеиста уголок, социалистически яхьа экран, хьайбаш леладерий говзал лакхъяра учет лелаю журнал да уллаш. Латташ я телевизор, радиоприемник, каьхата пандар, кIаьда креслаш, гIандаш, журнальни истолаш, хоза сцена. Хоза, цIена я столове. Даа тайп-тайпара хIама да, болх беш душаш, шоай лораш ба. Йоакхонга хьежжа ба наьха къахьегам а.

— Самодеятельни артисташ, торговле, быта болхлой хулий шо долча? — хетт аз.

— Каст-каста хул, — йоах Iасолта. — Хоза иллеш оалаш, кадай халхараш деш самукъадоаккх тха культболхлоша.

— Тхона массанена Iалаьмате хоза хет вай республика заслуженни болхлочо Медов Мустафас, Евлоева Раяс, Барахоева Лидас дIаоалаш дола иллеш, локхаш бола пандар, — йоах доярка Темирханова Маржана.

— Автолавка а хул тхо долча каст-каста, — йоах дIахо Маржана, бакъда, дефицитни товараш, индийски чай, дика конфеташ кIезига хул. Тхога балха тIара дувла йиш мичай. Тикашка яда йоах дика костюмаш, полтош, кхалнаьха импортни иккаш, кхыдар. Уж товараш тхона а эшар. Кхухьа-м кхухь тхона уж товараш, бакъда, геттара кIезига. ДукхагIа хилча дикадар уж.

— Почта чIоагIа во кхухь тхона, — аьлар Лолохоев Iасолта. — Саг ахийта везаш хул тхо газеташ, журналаш, хьада.

Тоъал дика кийчъяь я «40 лет Октября» яхача совхоза № 3 йолча ферма цIе уголок. Гуш да укхаза дукха ха йоацаш культболхлой хиннилга: хьалтеха йоалл ферме дикагIболча болхлошта хетаяь молни. Цу тIа бувцараш ба доаркаш Дзаурова Долатхан, Солсанова Iашат, Дзаурова Милихан, Келигова Асинат. Дояркана Солсанова Iайшата, Iаьсий леладеча Албакова Тамарена лаьрхIа кийчъяь цIе вымпелаш а я ядаш.

Культболхлошта раьза ба укхаза а. Ферма заведующи Аушев Iаьла, учетчик Гадиев Жабраьил, скотник Кодзоев Iалихан, кхыбола болхлой чIоагIа раьза ба самодеятельни артисташа Картоев ИсмаIалас, З. Муцольгова, кхычар оалача иллешта, деча халхараштa, М. Медова, Р. Сагова ешача интермедешта, кхыйолча сакъердамеча номерашта.

Дика болх беш ба Долакха-Юртара хьайбаш леладераш. Цига племферма а комплекс я. Бакъда, дукха ха йоацаш мара болх бе йолаеннаяц племферма. Цудухьа эсала я укхазара цIе уголок. ТIадоагIача шера царна е лерхI нерда цIе уголок.

— Тха кхуврча йокъ а Iайнаяц, тха тунгилгех нIурц а летабац, — йоах, вела а къежаш, ферма заведующе Долгиев Бориса. — Бетташ 125 етт ба тхога. Соахка дахка динача фух дола шинараш да уж.

— Ши кIира ха юкъе ца йолийташ самодеятельни артисташ хул тхо долча, хIара кIира цкъа-шозза автолавка а йоагIа, — яхаш дувц зоотехника Олигов Зяудина.

— Каста-каста-м хулар тхо долча автолавка, — елаелар Гелисханова Лида, — бакъда, эшаш дола товараш кIезига хул-кх. Тхо долча ухаш ва дукхача хана денз автолавка тIа болх беш вола республика торговле заслуженни болхло Албогачиев Дауд. Ший хурдаь тха хьашташ кхоачашде гIерт из. Цунгара дийхад оаха дикагIа дола товараш, индийски, краснодарски чай кхахьар, хоза конфеташ хилийтар. Уж товараш тхона геттара кIезига кхухь.

Шундалиева Маккас тIатох, хIамаш ютта машинаш, джинсови юбкаш, маIача наьха кочамаш, костюмаш, кхыдола товараш эш тхона, аьле.

«Экажевский» совхозе дикагIчарех я Гагиев Ахьмад заведующи вола МТФ. Укхаза ба 156 фуражни етт, царех хIана бетташ 107 ба. Кастта дахка дезаш да вожаш. Уж а дукхагIдараш дикача фух да. 145 шинарга хьожаш дезала подрядагIа укхаза болх беш ба ДарсиговгIар: да — Бахьаудин, цун сесаг — Мадина, йоI — Лиза. Доаханна дIадала шортта доакъар да: силос, йол, свеклаш. Цул совгIа, хIара бежана дийнахьа 2 килограмм концентраташ лу, мелабеш барда ба.

Iалаьмате дика кийчъяь я укхаза а цIе уголок. Хоза гIандаш, истолаш, телевизор каьхата пандар, радиола, магнитофон я. Каст-каста цига а хул культболхлой. Ши эппаз. делча визалца а чам болаш а хIама даа йиш я фермерча столове.

Бакъда, укхаза а болхлой раьза бацар автолавкас кхухьача товараштa. Иштта, масала, тракториста, юртсовета депутата Костоев Мустафас скотника Дарсигов Бахьаудина, автопогрузчика тIа болх беш волча Беков Дауда йоахар: тхона чIоагIа эшар чухьнахьа дувха дIайха барзкъаш, кхыдола дикагIдола товараш, дика кога гIирс, полтош, плащаш, болх беча моттиге размерах йола хьамча иккаш, калошкаш.

Автолавкай балхах лаьца къамаьл хилар са КПСС Наьсарен райкома хьалхарча секретараца А. А. Мякиевца. Цо аьлар:

— Бакъда, хьайбаш леладерий болх хала а тIера вала йиш йоацаш а болга. Моггача тайпара цар хьашташ кхоачашде гIерт тхо. Бакъда, дефицитни товараш кIезига хул. Совхозий кулгалхоша оттальча спискех уж дикагIчарна тел оаха. Массанена дIакхачац. Из болх кхы а дикагIа тоабе хьожаргда тхо. Бакъда, автолавкай болх тоабе безилга, шеръе а тоае а ёза агитбригадо ший репертуар.

А. БЕК.

Спорта хоамаш

ДиълагIча январе дениз СССР чемпионате дакъа лацара кийчо е болабелар Грозненски «Терека» футболисташ. Цу гIулакха хетаяь собрани а хилар. Цига къамаьл деш команда вокхагIволча тренера Б. Д. Каюшникова белгалдаьккхар, хIанз «Терек» йолча групппе ледара ловза командаш йоацилга. ХIара матча берригa низ дIабала безаргба. ХIаьта а шоай таронашка хьежача, грозненцаш а кхычарел эсалагIа бац. Керттердар — чемпионата йоагтIача тайпара кийчо яр, хIара футболист ший команда патриот хилар, дисциплина ца телхаяр, ерригa уйла, хьинар котало яккхара тIаерзаяр.

Кастта республикерча дикагIйолча клубни командашца тренировочни ловзараш дIахьоргда «Тереко».

Соахка санна, юха а батута тIа кхувсавалларах НохчГIалгIайчен Кубок яьккхар № 20 йолча школа дешархочо Хумгаев Iалихана.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ХУРГЙОЛЧА ПРОФЕССЕЦА ВIАШАГIКХЕТАР

«Старогрознефть» НГДУ Пролетбата цIерагIа культура ЦIен болхлоша чакхъяьккхар «Хургйолча профессеца вIашагIкхетар» яха тематически сайре. Цига дакъа лаьцар №№ 10, 17, 44 йолча школай йоккхагIйолча классий дешархоша, политехнически техникума хьехархошеи студенташеи.

ДК зале хоза кийчъяьяр тайп-тайпарча профессех дувцача суртий йоккха выставка. Боккха теркам тIабахийта хьежар цунга гулбеннараш.

Цул тIехьагIа техникума хьехархошеи студенташеи дийцар шоай дешара заведене историех, цун таханарча хьалах, кхетам балара балхах, материальни, культурни, спортивни базах.

Сайре чакхйоалаш дискотекеи художественни самодеятельноста концерти хилар. ХIанз керда мероприяти кийчъеш ба ДК болхлой. «Старогрознефть» НГДУ дикагIболча къахьегамхошца вIашагIкхетар.

А. ИЗМАЙЛОВА.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

Авиапассажирий теркамга!

Грознерча аэропортера ТУ-134 яхача самолетаца Грозный — Ростов маршрутагIа рейсаш кхоачашъю:

Январь бетта:
3, 9, 11, 16, 19, 25, 27 деношка.
Февраль бетта:
1, 4, 10, 12, 16, 19, 25 деношка.
Грознера самолет гIотт 23 сахьати 50 миноти яьлча
Ростове дIакхоач 01 сахьати 15 миноти яьлча.
Грозный — Волгоград.
Январь бетта:
3, 6, 8, 10, 12, 15, 19, 22, 24, 26, 28 деношка.
Февраль бетта:
3, 6, 8, 10, 12, 15, 18, 19, 22, 24, 26, 28 деношка.
Грознера самолет гIотт 23 сахьати 45 миноти яьлча. Волграде дIакхоач 01 сахьати 15 миноти яьлча.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «Iуйранара зарядка».
7.10 — Мультфильм.
7.20 — Музыкальни антракт.
7.30 — «Ха».
8.05 — Мультипликационни фильмаш.
8.35 — «Тегеран-43». Художественни фильм. 2-гIа сери.
9.45 — «Дунеи кагирхойи».
10.20, 16.00, 16.45, 19.20 — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
16.55 — «Маляхин и компания». Бераштa телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери.
18.00 — «Мы желаем счастья вам». Телевизионни документальни фильм.
18.30 — «Подумаем вместе». «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагIеи» яхача передачана тIатохар.
19.30 — «Деша тIехьа — гIулакх».
20.00 — «Шоана, ветеранаш». Концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Пушкина фаьлгаш». Фильм-концерт кхочашдер СССР халкъа артист О. Борисов.
22.35 — «Тахан дунеи тIа».
22.50 — Фигурни катани. СССР чемпионат. Парни катани. ЛоIаме программа. Вильнюсера передача.

II ПРОГРАММА

8.15 — «Iуйранара гимнастика».
8.35 — «Большому кораблю». Телевизионни документальни фильм.
9.05 — «Повесть про Барнина-Кузнеца, про Хорошо, да Худо», про то, чего на свете не бывает...».
9.45 — «Особые обстоятельства». Художественни фильм. 1-гIа сери.
10.55 — Испански мотт.
11.25 — Львовски студе телевидене программа.
12.20 — «Пограничный пес Алый». Субтитраща художественни фильм.
13.25 — «Будущим годам на посмотренье». Телевизионни документальни фильм.
14.05 — «Кердадараш».
16.55 — «Республика экранаш тIа».
17.25 — «Миштад хьайбаш Iангара дахар». Рейд (нохчий меттала).
17.40 — Телевизионни фильм.
17.50 — «Халкъа творчество» (нохчий меттала).
18.20 — Киножурнал.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.50 — Фильм-реклама.
18.55 — «ДIадахача шеро фу дитад вайна?»
19.15 — «Волга, Волга». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Особые обстоятельства». Телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа сери.
22.50 — «Кердадараш».

9 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «Iуйранара зарядка».
7.10 — Мультфильм.
7.20 — «Халкъа ашараш».
7.30 — «Ха».
8.05 — «Из игрушка яц шоана». Телевизионни документальни фильма премьера.
10.00, 16.00, 17.30, 19.40 — «Кердадараш».
16.15 — «Кобзари» яхача фольклорни ансамбла концерт.
16.25 — «Маляхин и компания». Бераштa художественни фильм. 2-гIа сери.
17.40 — Автограф. Дешархошта литературни викторина.
18.55 — «Iилмеи вахари».
19.50 — «И оглянулся путник...». Телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Моаршал да хьога бал». РСФСР халкъа артистаца Э. Пьехайца вIашагIкхетар.
22.10 — «Тахан дунеи тIа».
22.25 — Фигурни катани. СССР чемпионат. Маlанах. ЛоIаме программа. Вильнюсера передача.
23.25 — «Фантазе цIей». «Мода театр». «Нина Ричи». яха французски фирма.

II ПРОГРАММА

8.15 — «Iуйранара гимнастика».
8.35 — «Лаксий иллеш». Фильм-концерт.
9.00 — «Федор Панферов». Телевизионни документальни фильма премьера.
9.20 — «Особые обстоятельства». Художественни фильм. 2-гIа сери.
10.30 — Евгений Шварци цун иллеши.
11.30 — «На графских развалинах». Художественни фильм.
12.40 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
13.10 — «Цхьана уйла ергъя вайь», «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагIеи» яхача передачана тIатохар.
14.00 — Къаьнара французски музыка концерт.
14.20 — Исторе оагIонаш. «9 январь».
15.05 — «Кердадараш».
17.30 — «Техника — кийчои мугIаре» (гIалгIай меттала).
17.45 — Фильм-реклама.
17.50 — «Атеистически темаех» (нохчий меттала).
18.00 — «Пандарчий». Къаьнарча эрсий музыкальни инструментах.
18.20 — «Литературни пIаьраска».
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — Телефильм.
19.30 — «Спортивни вахар».
20.00 — «Бийса даьккъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Экологически дневник. «Возвращение в заповедник».
20.45 — «Хьай могаш хила безам бале». 3-гIа передача. «ЦIанхха а тIехьа дац».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Дьявольское оружие». Художественни фильм (НРБ).
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

8 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 9.00 — «Хьаоттар». Актера И. Бекова творчески портрет.
11.15 — Къамаьл ду районни радиос. Советски районера передача (нохчий меттала)
11.30 — «Госприемка: гIулакхаши йоакхоши» (нохчий меттала).
11.45 — 12.00 — «ТIахьокаме — товарий дикал». Радиорейд.
15.15 — 15.30 — «Патриот» (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагIий оазаш».
17.31 — Сайрийнара ашараш.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 19.00 — «УнахцIено». Радиожурнал (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — «Вальсий мехка». Концерт.
17.43 — Моттигерча авторий лирически иллеш.
18.22 — Илли оал Дудаев Зелимхана.

9 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — «Дикал — предприятие кизга» (гIалгIай меттала).
8.45 — 9.00 — «Вай доттагIа Iалам» (нохчий меттала).
11.15 — 12.00 — «Оперца вIашагIкхетар» яхача циклаца передача.
15.15 — 15.30 — «ЦIийенна сайре». А. Бокова романа юкъера дакъа.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Пятилетка, шоллагIа шу». Беседа (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Юртара вахар».
18.40 — 19.00 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Сергей Рахманинова иллеш.
17.43 — Инструментальни музыка.
18.05 — Сакъердаме дувцараш.
18.22 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.

Хоатташ

Тахан республикеи Грознеи морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, ша билла а йолаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 0—5, Грозне 2—4 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 5—10, дийнахьа 1—6 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленности транспортера — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-60; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-60; 2-47-84; культуры — 2-64;75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00007. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 53.